
Az európai uniós minimálbér bevezetésének perspektívái

„Európai minimálbér - közpolitikai innovációs vagy „Kelet” és „Nyugat” újabb politikai ütközete”

2019. szeptember

Ebben a tanulmányban több szempontból bemutatjuk az egységes európai uniós minimálbér-szabályozás kontextusát. Egy ilyen intézkedés bevezetése számos kedvező hatással járna. Ilyenek az egyenlőbb bérek vagy a dolgozói szegénység mérséklése. Ugyanakkor a kedvezőtlen hatások, mint például a munkanélküliség növekedése különösen az alacsonyabb végzettségű munkavállalók körében, felmerülhetnek, amiket mérsékelni kell nemzeti vagy uniós szinten. Az előbbi nemzeti regionális differenciált minimálbér-szabályozással lehetséges, az utóbbi pedig uniós alapokból nyújtott kompenzációval. Mindezzel kapcsolatban nagyon fontos az igen heterogén nemzeti minimálbér szabályozások és munkapiaci adottságok figyelembe vétele, valamint a minimálbér és béreloszlások különbségeinek részletes áttekintése. Csak ezáltal lehet ex ante körültekintően felmérni mérni, hogy uniós szinten összességében milyen mekkora előnyök realizálódhatnak.

Bevezetés

Az elmúlt hónapok sajtóhíreiben gyakorta ismétlődő témaként jelent meg az európai szintű minimumbér bevezetésének kérdése. Az uniós pártalakítások alkalmával a tervezett EU-s szociálpolitika területén különösen erős hangsúlyt kaptak a foglalkoztatással és a munkavállalók jogaival kapcsolatos kérdések. Így került - és kerül időről-időre - a diskurzus középpontjába az európai minimálbér (és minimálnyugdíj) ötlete. Az európai parlamenti választások (későbbiekben röviden EP-választások) kampányidőszakában ezáltal vetődött fel több hazai ellenzéki

---

párt programjában is a minimálbér európai egységesítése. A Jobbik által felvetett bérunió kérdése, valamint a minimálbér-emelések alkalmával általánosan elhangzó "egyenlő munkáért egyenlő bér" hívószavak/félmondatok a párt programjában szilárd helyet kaptak. Az európai minimáljövedelmek elvét a Demokratikus Koalíció (DK) is támogatta. Ami a DK javaslatát illeti, az európai minimálbért egy „szolidaritási alap” terhére kívánják megvalósítani. Emellett a párt 2018-as programja alapján tekintettel kívánnak lenni a regionális és ágazati különbségekre (lásd később Ursula von der Leyen nyitóbeszédében). Az európai minimálbér ennek révén egyfajta európai transzfer-programként funkcionálna, hasonlóan a kohéziós alapokhoz.

Az EP-választások végével, illetve Ursula von der Leyen- korábbi alsó-szászországi tartományi szociális és egészségügyi, német szövetségi családügyi (2005–2009), szociális és munkaügyi (2009–2013), majd 2019-ig védelmi miniszterasszony – Európai Bizottság elnökké választása után újra sajtótémává érett az európai minimálbér intézménye. Júliusi nyitóbeszédének harmadik nagy részében Ursula von der Leyen az európai humánerőforrás és tudáspotenciál kihasználása kapcsán foglalkozik a minimumbér kérdésével – noha meglehetősen árnyaltan és konkrétumok említése nélkül. Beszédének ide vonatkozó részét – saját fordításban – szó szerint idézzük:

*"Hosszú utat tettünk meg azóta, hogy a családi ügyekért felelős miniszter voltam, és (azóta, hogy) meg kellett küzdenem a szülői fizetés vagy a családgondozáshoz való hozzáférés bevezetésért. De a méltányosságért folytatott küzdelem soha nem áll le. **A keményen dolgozó családok számára továbbra meglehetősen nehéz a megélhetés Európában. Biztosítani akarom, hogy a munkavégzés kifizetődő legyen. A szociális piacgazdaságban minden olyan személynek, aki teljes munkaidőben dolgozik, olyan minimálbért kell keresnie, ami***

---

tisztességes megélhetést biztosít. Ezért keretet fogunk kidolgozni(természetesen) a különféle munkaerőpiacok vonatkozásában. Viszont úgy gondolom, hogy az optimális megoldást a munkáltatói szakszervezetek és a szakszervezetek által kollektív tárgyalások megszervezése jelentené, hogy (ezek) a minimálbért az ágazathoz vagy a szükséges régióhoz igazítsák.
Természetesen tudom, hogy vannak különböző modellek, de meg kell hoznunk a(z egységes) keretet. Ezen túl jobb védelmet akarok azoknak, akik elveszítik a munkájukat, amikor a gazdaságunk súlyos csapást szenved. Az európai munkanélküli-járadék-viszontbiztosítási rendszer támogatni fogja gazdaságainkat és embereinket külső (gazdasági) sokkok idején. Természetesen léteznek nemzeti munkanélküli-biztosítások, de Európában viszontbiztosítási rendszerre van szükség ezeknek a súlyos külső sokkoknak a kezelésére."

Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság újonnan megválasztott elnöke tehát a fentiek alapján támogatná az európai minimálbér bevezetését, azonban - vélhetően - az ágazat- és régiós szintű speciális minimálbér ötlete a hazai garantált bérminimum intézményéhez áll közelebb elméletben, semmint az általános minimálbérhez. Előbbi esetében fontos különbség, hogy a foglalkozások egységes osztályozási rendszere (FEOR) szerinti képesítéshez kötött a hazai bérminimum és nincs deklarált összeghatár termelési ágazatonként vagy területi egységenként. Noha, az újonnan választott elnökasszony beszédében olvasható elképzelés részleteiről egyelőre nem sokat tudni, egyes érvelések szerint ehhez valahol az átlagkereset (esetleg medián kereset) 60 százalékát kellene elérniük a legkisebb fizetéseknek.

A következő fejezetben bemutatásra kerül, hogy hány európai uniósországban van minimálbér, ennek szintje hogyan van meghatározva, nominális és vásárlóértéken mérve milyen különbségek adódnak országok

között. Az összehasonlítást követően kifejtésre kerül, hogy az átlag- vagy mediánkeresetek függvényében meghatározott minimálberek, hogyan alakulnak a magyar ágazat- és szektor szintű keresetek. Az ezt követő fejezetekben szó esik a minimálberek közgazdasági megfontolásairól, valamint néhány lehetséges, kellően konkrét minimálbér-szabályozási opciót ismertetünk, annak lehetséges következményeivel és azt kompenzáló intézkedések felvázolásával. A tanulmányt összefoglaló gondolatok zárják.

Különbségek az Európai Unió országaiban - Adatok és tények

Általánosan, a nemzeti minimálbér-rendelkezések általában minden munkavállalóra, vagy egy adott ország munkavállalóinak jelentős többségére vonatkoznak, a legkisebb bér összegét (alsó bérhatár) – sok esetben háromoldalú, úgynevezett tripartit egyeztetés(eke)t követően – rendelet állapítja meg, vagy közvetlenül - országonként eltérő módon - ágazatközi megállapodásokban rögzítik/írják elő. A minimálbér említett nagyságát rendszerint a havi bruttó jövedelem formájában határozzák meg, a levonandó személyi jövedelemadó és társadalombiztosítási járulékok országonként igen változatos képet mutat. Már ezen a ponton fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a nettó értelemben kifejezett minimálberek nem kerülnek publikálásra országonként, ezért az összehasonlításokat a bruttó értékekre mutatjuk be, mindazonáltal külön fejezetben felhívjuk a figyelmet a jövedelemadózásból származó nehézségekre.

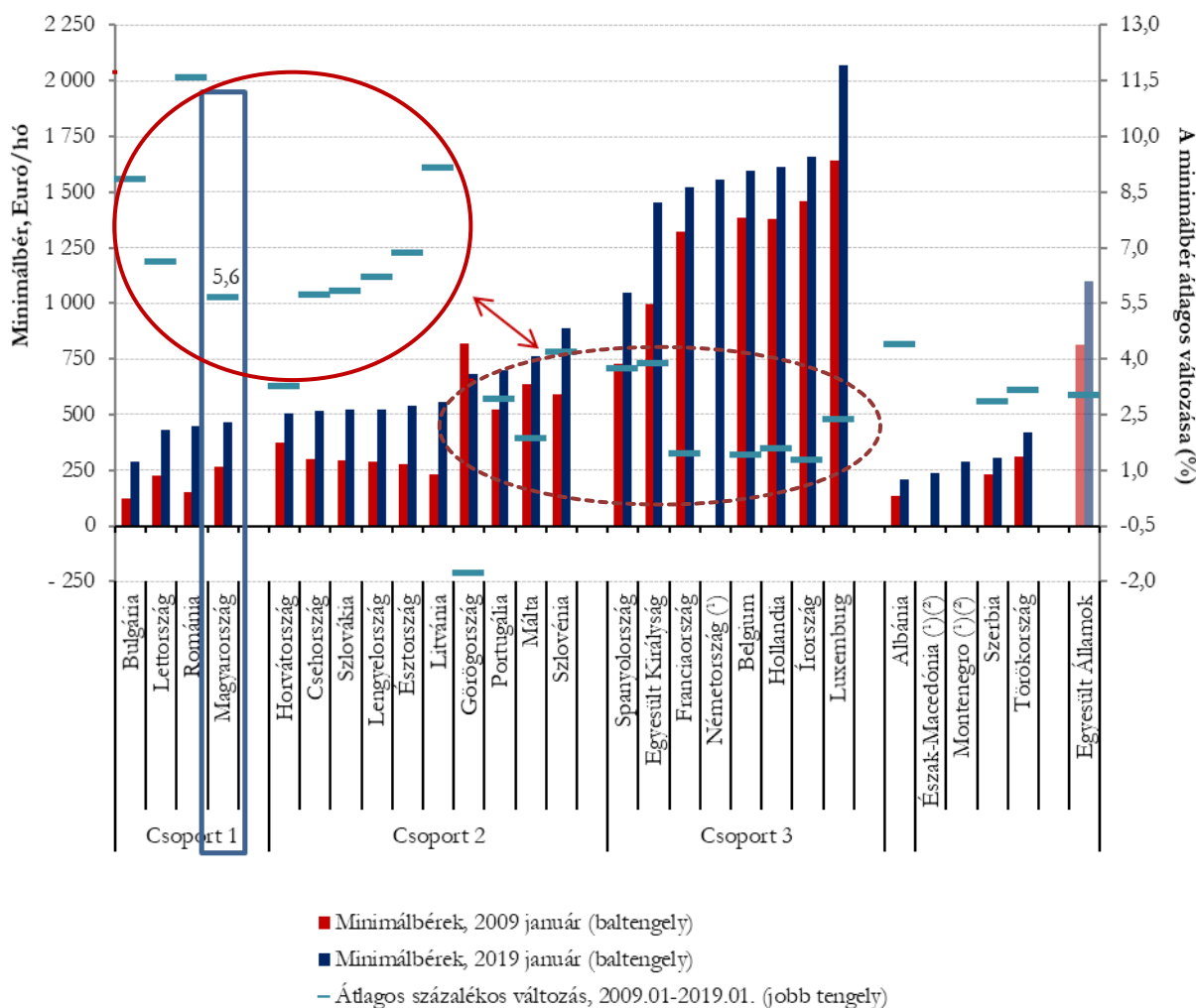
Bruttó minimálberek

Az összehasonlítások előtt érdemes hangsúlyozni azt, hogy nem minden európai uniós tagállamban deklarált a minimálbér eszköze. 2019 januárjában az Európai Unió 28 tagállama közül 22 (a kivételek Dánia, Olaszország, Ciprus, Ausztria, Finnország és Svédország), valamint az európai uniós tagjelölt országok mindegyike (Montenegró, Észak-

---

Macedónia, Albánia, Szerbia és Törökország) alkalmazott nemzeti minimálbért. A 2019. január 1-jei állapot szerint a havi minimálbérek igen széles skálán mozogtak a tagállamokban, a bulgáriai 286 EUR-tól a luxemburgi 2071 EUR-ig ismerhető meg az Eurostat évente kétszer publikált kimutatásából (lásd 1. ábra).

1. ábra: Az európai minimálbér (2009-2019) és változása országonként

Megjegyzés: (1): a 2009. évre vonatkozó mutató nem elérhető, (2): 2017. januári érték szerepeltette a 2019. januári adat helyett. Forrás: Eurostat.

Munkaórák és bónuszok

Az összehasonlítások alkalmával arra is figyelni kell, hogy a kötelező munkával töltött időtartam, milyen mértékegységben van kifejezve, illetve hány munkaórában vannak meghatározva egyes országokban a munkahetek. Németország, Franciaország, Írország és az Egyesült Királyság esetében a minimálbér órabéreként van meghatározva, míg a többi tagországban havi munkabérrre vonatkozó minimálbér van jogszabályilag deklarálva. Nem kerül figyelembevételre az sem, hogy

---

egy-egy szakmákban a munkaidő és annak nyilvántartása eltérő (személy- vagy áruszállítási ágazat munkavállalói), illetve nem tartalmazzák az elemzések az eltérő túlóradíjakat és a műszakpótlékokat, amely javadalmak a pluszmunkát díjazták. Az összehasonlítást nehezíti továbbá, hogy például Ausztriában és Spanyolországban az éves fizetések két hónapnyi bérrel átlagosan többek csupán abból fakadóan, hogy ezekben az országokban elterjedt a nyári és karácsony előtti extra egy-egy havi fizetés. Utóbbi figyelembe vétele nem történik meg az adatalapú összevetésekben.

Az Eurostat-adatgyűjtésekben bemutatott uniós tagállamok euróban kifejezett bruttó havi nemzeti minimálbérük¹ alapján három különböző csoportba sorolhatók. (Ezeket az 1. ábrán az elkülönítések jelölik.)

Az 1. csoportba (európai szinten alacsony minimálbért meghatározó országok) azok az országok tartoznak, amelyek esetében a nemzeti minimálbér 2019 januárjában havi 500 EUR-nál alacsonyabb volt. Ebbe a csoportba tartoznak a következő uniós tagállamok: Bulgária, Lettország, Románia és Magyarország; ezek nemzeti minimálbére 286 EUR (Bulgária) és 464 EUR (Magyarország) között mozgott.

A 2. csoportot (európai szinten közepes minimálbért meghatározó országok) azok az országok alkotják, amelyek esetében a nemzeti minimálbér 2019 januárjában havi 500-1000 EUR közé esett. Ebbe a csoportba tartoznak a következő uniós tagállamok: Horvátország, Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Észtország, Litvánia, Görögország,

---

¹ Az uniós tagjelölt országok mindegyike esetében a minimálbérek az 1. csoport 500 eurós sávértéke alatt szóródtak - 211 EUR (Albánia) és 422 EUR (Törökország) között alakultak. Az euróban kifejezett minimálbért és a rangsort az euróövezeten kívüli, nemzeti minimálbért alkalmazó uniós tagállamok (Bulgária, Csehország, Horvátország, Magyarország, Lengyelország, Románia és az Egyesült Királyság), az európai uniós tagjelölt országok és az Egyesült Államok esetében a nemzeti valuták euróra való átváltásához alkalmazott átváltási árfolyamok is befolyásolták.

Portugália, Málta és Szlovénia; ezek nemzeti minimálbérei 506 EUR (Horvátország) és 887 EUR (Szlovénia) között alakultak.

A 3. csoportba (európai szinten magas minimálbért meghatározó országok) azok az országokat foglalja magában, amelyek esetében a nemzeti minimálbér 2019 januárjában minimum havi 1000 EUR volt. A harmadik csoportba tartoznak az alábbi uniós tagállamok: Spanyolország, Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Belgium, Hollandia, Írország és Luxemburg; ezen országok nemzeti minimálbérei 1050 EUR (Spanyolország) és 2071 EUR (Luxemburg) közötti bérsávban mozogtak.

Az euróban kifejezett minimálbérek a 2009. januári értékekhez képest 2019 januárjára minden nemzeti minimálbért alkalmazó uniós tagállamban növekedtek, kivéve Görögországot, ahol 16%-os csökkenés volt tapasztalható (ez a tíz évre oszlik el, és évi -1,5%-os változást jelent, az első ábrán a vonalak értékei jelölik ezeket, amelyeket a jobb oldali tengely skáláz). Az ábrán jól látható, hogy az elmúlt egy évtizedben az alacsony minimálbért alkalmazó országok fokozatosan felzárkóztak a második, illetve a harmadik csoport országaihoz. Az ebben a tekintetben kétsebességes Európa, konvergáló országai közzé tartozik Magyarország is, ahol az éves átlagos minimálbér-emelések 5,6 százalékosak voltak 2009-től kezdődően napjainkig. 2009 januárja és 2019 januárja között a minimálbérek éves átlagos növekedési rátája Romániában (11,6%) és Litvániában (9,1%) volt a legnagyobb. Jelentős minimálbér-növekedést láthattunk ezenkívül Bulgáriában (8,8%), Észtországban (6,9%), Lettországon (6,6%) és Lengyelországban (6,2%). A legkisebb pozitív érték a harmadik csoportban regisztrált, Írországon átlagosan 1,3 százalékkal emelték a minimálbér szintértékét a vizsgált időszakban. Fontos megjegyezni, hogy míg Írországon az éves átlagos infláció alacsony volt (0,01 százalék a Világbank adatai szerint), addig Romániában ez átlagosan 3 százalék körül szóródott méghozzá nagy

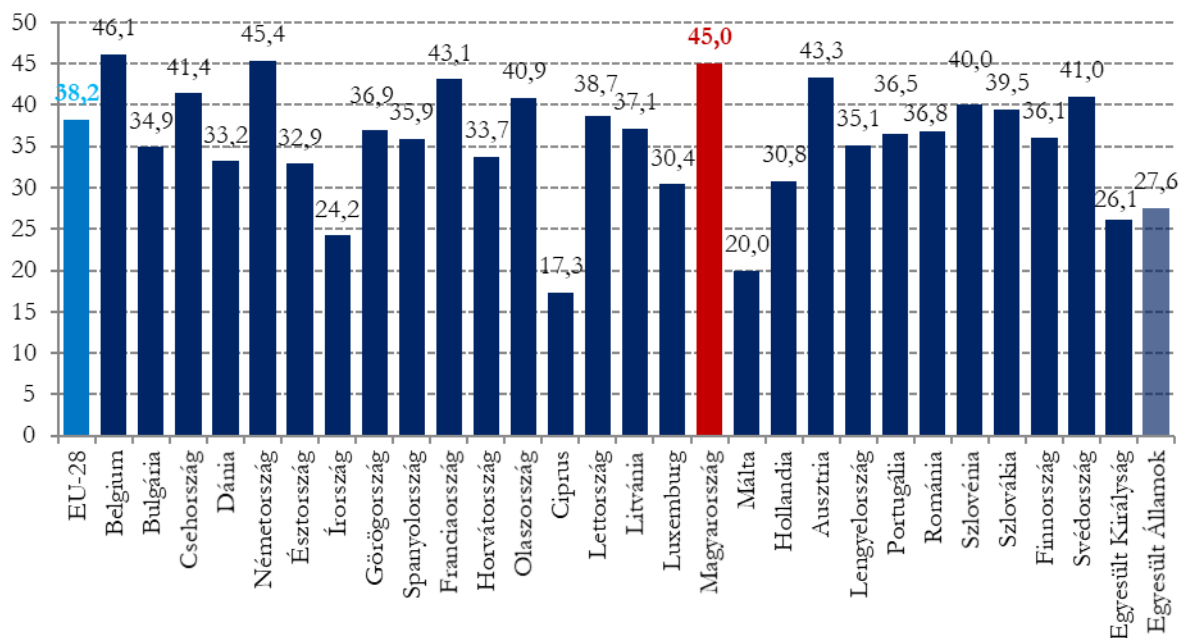
---

kilengéssel. Vagyis a minimálbér-emeléseket nemzeti szinten az árak növekedési üteme befolyásolja, mindazonáltal az elmúlt tíz évben tapasztalt relatív alacsony inflációs környezetben a bemutatott relációk és megállapítások érvényesek maradnak.

Nettó minimálbérek és a szuverén adózás kiemelt szerepe

Rendkívül szerteágazó és számos egyéb kérdést is felvet a (szektorális-regionális vagy általános) minimálbér egyenlőségének kérdése jóléti szempontból. Az előző fejezetben az országoként meghatározott bruttó minimálbérek esetében azt láttuk, hogy három fokozatú Európa és a különbségek számottevőek. Ha bruttó irányból szeretnénk közelíteni a béreket a "megélhetést" a hazavitt összegek befolyásolják elsősorban. Ha a munkát terhelő adókat és járulékokat összesítjük és figyelembe vesszük, hogy a munkavállalók és a munkaadók adófizetési kötelezettségei az összes közteher (adó és járulék) és a teljes bérköltség százalékában (adóék) hogyan alakulnak, azt láthatjuk, hogy a szuverén adórendszerek tovább növelik mind az akadályokat a bérfelzárkózásban, mind jobban polarizálják az európai országokat nettó értelemben. A munkát terhelő teljes adóék 11,9 (Ciprus) és 49,5 százalék (Belgium) között szóródik (lásd 2. ábra). Magyarország a második legmagasabb adóék-rátával rendelkező (49 százalék) az Európai Unióban, amely értékkel közel 10százalékponttal haladja meg az EU-28 átlagát (38,4 százalék) és 8 százalékponttal a Monetáris Unió országainak átlagát (41,4 százalék).

2. ábra: A munkát terhelő adók és járulékok az európai országokban és az USA-ban (2018)

Forrás: Eurostat

Az összehasonlításokban nem szerepel, de szintén fontos hangsúlyozni, hogy az adórendszerek szintén jelentősen eltérnek az Európai Unió tagállamaiban. Több országban a jövedelemadó-rendszer progresszív, illetve elég hazai vonatkozásban azt tekinteni, hogy a családi adózás (és annak járulékokra történő kiterjesztése) önmagában nemlineáris és egyedivé teszi a hazai jövedelemadózást. Korábban Magyarországon az adójóváírás rendszere könnyítette az alacsony keresetűek adóterheit, illetve volt olyan időszak (a 2000-es évek eleje), amikor a minimálbér adómentes jövedelmek adókatéóriájába esett. Az adó- és járulékok rendszerek, az ezeket kiegészítő engedmények, szociális - utaztatási, lakhatási, étkez(tet)ési és egészségügyi - juttatások és egyéb kedvezmények egytől-egyig olyan elemek, amelyek a nemzetközi összehasonlítást jóformán ellehetetlenítik. Ezeket tetelesen a tanulmány nem mutatja be, mindazonáltal fontos kiemelni, hogy a szuverén fiskális politikák olyan döntések elé állítják a minimálbér bármilyen

---

közelítésének lehetőségét, amelyeket nagyon nehéz nemzeti szinten érvényesíteni és amelyek fölött szupranacionális európai intézmény csak ajánlás(oka)t fogalmazhat meg.

Fontos továbbá, hogy egyéb közvetlen (statikus költségvetési) hatása lehet a minimálbér-emeléseknek. Ez egy részről azt jelenti, hogy a kormányzat által fizetett minimálbér szintjéhez kötött támogatások, adókedvezmények (például: egészségügyi, BNO-listás betegségekhez/rendellenességekhez kötött adókedvezmények), valamint társas és egyéni vállalkozók a gazdálkodást állami és mikrovállalati szinten is megnehezítené és/vagy nagyban átalakítaná. Ezek fix összegben történő meghatározása vagy más "horgonyhoz" történő igazítása jelentős jogszabály-módosítási gyakorlatokat vonna maga után, ami az említett szuverenitás mellett eltérő mértékű többségi támogatással léphetne érvényre. A joggyakorlás mellett, amennyiben a mindenkori minimálbér szintje maradna ezeknek a transzfereknek a viszonyítási mértéke, a keletkezett költségvetési kiadást ellentételeznie kellene a mindenkori költségvetésért felelős kormánynak.

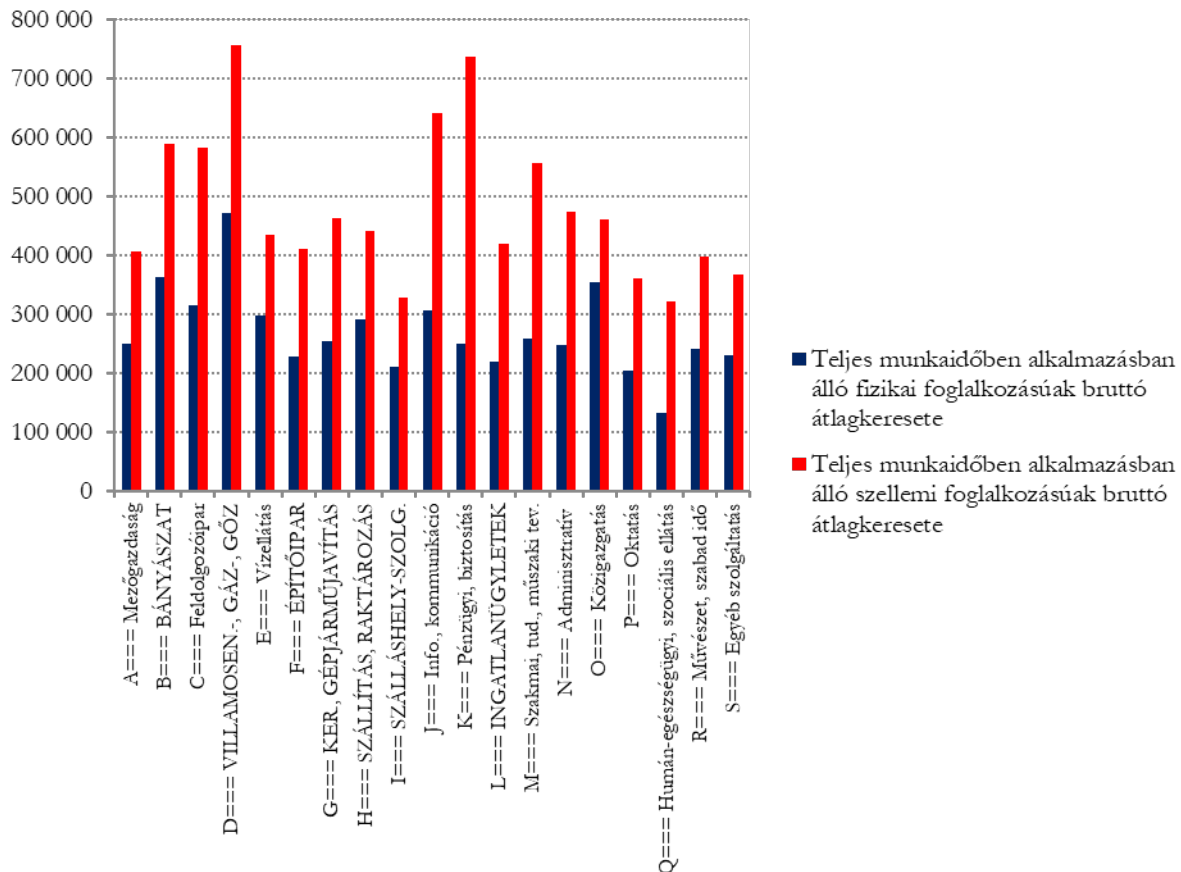
Végül, amennyiben **ágazati és/vagy regionális minimálbér** kerülne bevezetésre (hasonlóan a garantált bérminimumhoz), ez esetben a támogatásokon keresztül jelentkező addicionális költségvetési teher nem jelentkezne ezen keresztül. Nem eldöntött kérdésként merül fel szintén Magyarország esetében, hogy a szektor-régió-specifikus minimálbérek és a garantált bérminimumok között milyen feszültség keletkezne, illetőleg, hogy ez közép-/hosszútávon hogyan rajzolná át a hazai képzési rendszert és munkaerőpiacot, ugyanis előbbi a munkakínálat oldaláról (képesítés), utóbbi a munkakereslet oldaláról (termelési ágazat) kíván legkisebb értéket meghatározni. A szektor és regionális átlagkeresetekkel a hasonló nevű alfejezet foglalkozik.

Ágazati átlagkeresetek és regionális átlagbérek Magyarországon

Ha tevékenységi besorolás szerint tekintjük a havi bruttó kereseteket, szembevetve heterogenitást láthatunk a termelő szektorok között, valamint a fizikai és a szellemi munkavállalók keresetei között. Önmagában ez is jól érzékelteti, hogy a szektorális minimálbér kérdésénél, miért háromoldalú, egyedi bérmegállapodások szükségesek, és miért ágazatspecifikusan. Érdeemes megjegyezni, hogy a garantált bérminimum szintén befolyásolja a 3. ábra eredményeit végzettség szerint, hiszen jellemzően a szellemi munkások (javarészt szakképesítéshez kötött munkakörök) bérminimumait ez alulról korlátozza.

A garantált bérminimum a végzettség (szerzett készségek) szerint kívánja differenciálni a legkisebb béreket. Az ágazatok közötti összehasonlítás alapján a közsféra tevékenységi köreiben, a mezőgazdaságban, a szállítás ágazatban és az ingatlanügyek/építőiparban 250 ezer forint alattiak a fizikai munkások átlagkeresetei. Ha átlagosan 220 ezer forintos bruttó átlagkeresetet tekintünk, akkor az ezekben az ágazatokban a minimálbéreknek a 132 ezer forintot kellene elérniük (220 ezer 60 százaléka). Az ágazati összehasonlításban ki kell térni a hozzáadott-érték keletkezésére, ugyanis a munkavállalókat a foglalkoztatók a termelékenységük alapján bérezik, ezért az említett ágazatok bérei összehasonlítva például a szolgáltatás-domináns információ és kommunikáció szakágazathoz, jóval alacsonyabbak, mert az előállított hozzáadott érték kisebb. A legtöbb szektor közötti "átjárás" csak átképzéssel/átképesítéssel megvalósítható, ami szintén azt erősíti, hogy ne általános minimálbér-törvény deklarálja (ha deklarálja) a legkisebb kifizethető keresetet, hanem az ágazati felek és a kapcsolódó szakszervezetek együtt állapítsák meg a legkisebb bérösszeget.

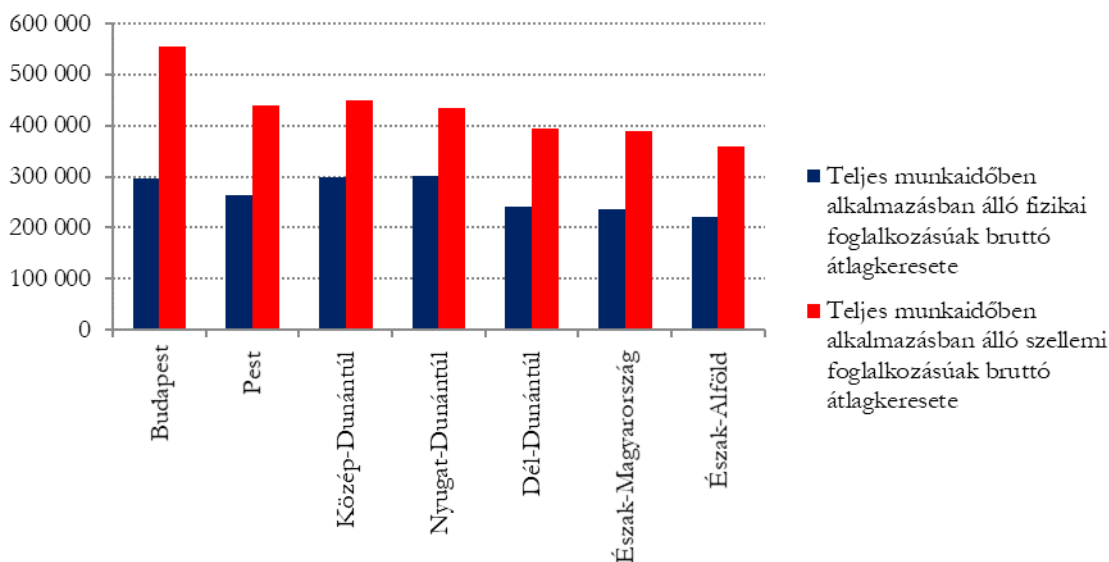
3. ábra: Ágazati havi bruttó átlagkeresetek Magyarországon (2019. második negyedév)

Forrás: KSH STADAT

Végül a területi szóródást vizsgálva megállapítható, hogy az ismert kelet-nyugati egyenlőtlenségek az átlagbérek esetében továbbra is fennállnak. A nyugati régiókban átlagosan 50-70 ezer forinttal magasabbak a fizikai dolgozók bruttó átlagkeresetei, mint a keleti területeken (lásd 4. ábra). Fontos azonban azt is megjegyezni, hogy az iparosodottabb nyugati megyékben koncentrálnak a nagy hazai székhelyű termelő (nem pénzügyi) vállalkozások. A különbségek a szellemi foglalkoztatottak esetében, némiképp árnyaltabb Budapest vezető szerepével, és arányaiban kisebb különbségekkel (lásd 5. ábra).

4. ábra: Regionális havi bruttó átlagkeresetek Magyarországon (2019.második negyedév)

Forrás: KSH STADAT

Minimálbér szabályozás az Európai Unió tagállamaiban

2019-ben az EU 27 tagállamából 19-ben van országos, kötelező minimálbér, ebből 6 országban kizárólag országos minimálbér megállapodás van, 15 országban ez kiegészülhet a munkaadók és munkavállalók legfelső reprezentatív szervezeteinek megállapodásával, amely felfelé téríti el a megállapított országos minimálbér összegét. Hat tagország kizárólag az utóbbi minimálbér megállapodás van érvényben és nincs országosan kötelező minimálbér. Valamilyen típusú differenciálást 19 országban alkalmaznak, leginkább a kis lélekszámú országokban nincs semmiféle differenciálás. A differenciálás általában lefelé téríti el a minimálbért olyan munkavállalói csoportok esetében, amelyek átlagos termelékenysége alacsony - pl. pályakezdők, alacsonyan képzettek, rokkantak, stb. Viszonylag elterjedtnek mondható az ágazati bérmegállapítás is, ezt kilenc országban alkalmazzák. A végzettség vagy kor alapú differenciálás viszonylag ritka.²

² A magyarországi garantált bérminimum intézménye egy végzettség alapú minimálbért jelent.

1. táblázat: a minimálbér szabályozás részletei az EU-ban (2019)

	Minimálbér meghatározása		Mitől függ a minimálbér összege?						
	Állami minimálbér	Munkaadók és munkavállalók érdekképviselőinek alkujaként	Foglalkozás / szakma	Ágazat	Szakmai tapasztalat	Kollektív szerződésben rögzített megállapodás	Végzettség	Kor	Egyéb
Ausztria		x	x	x	x				
Belgium		x	x	x					
Ciprus		x	x						
Dánia		x	x	x		x			
Franciaország	x		x	x		x			
Görögország	x	x	x	x		x			
Magyarország	x				x		x		
Írország	x	x						x	x
Olaszország		x	x	x					
Luxemburg	x	x						x	
Málta	x	x		x				x	
Hollandia	x	x						x	
Lengyelország	x								x
Szlovákia	x	x		x					x
Szlovénia	x	x							x
Egyesült Királyság	x	x	x					x	
Finnország		x	x	x					
Észtország	x						x		
Lettország	x	x							
Litvánia	x								
Svédország	nincs minimálbér szabályozás								
Bulgaria	x								
Spanyolország	x		x						
Portugália	x								
Románia	x								
Németország	x	x							
Csehország	x	x							
Horvátország	x	x							

Forrás: KPMG³ és saját gyűjtés.

Összességében megállapítható, hogy a minimálbér-szabályozás igen heterogén képet mutat uniószerte. Számos országban nincs államilag szabályozott minimálbér. Vagyis nemcsak a minimálbér szintje mutat igen változatos képet az Európai Unióban, hanem annak nemzeti szabályrendszerei. Ezt a nagyfokú heterogenitást mindenképpen figyelembe kell venni az egységes uniós szintű minimálbér kialakításánál.

³ KPMG (2019): Minimum wage requirements within Europe in the context of posting of workers. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ro/pdf/2019/minimum-wage-survey-2019.pdf>.

Vásárlóerő-paritáson mért minimálbér-különbségek Európában

A bruttó-nettó munkabérek közötti súrlódásokat és eltéréseket az előző fejezetek tárgyalták. Ebben a részben az kerül tárgyalásra, hogy milyen vásárlóértéke van a nemzeti minimálbéreknek. Vagyis az kerül összehasonlításra, hogy reál értelemben Európán át milyen különbségek mutathatók ki az országok legkisebb (bruttó) bérei között. Az összehasonlítást az Eurostat a bruttó minimálbérek vásárlóerő-paritáson mért mutatójával fejezi ki⁴. Az előzőekben említettek miatt a nettó minimálbérek országokon belül is eltérhetnek családmérettől, anyagi helyzettől és/vagy végzettségtől függően, ezért a bruttó bérekre határozza meg az Európai Unió statisztikai hivatala a vásárlóérték kiigazítást.

A PPS (Purchasing Power Standard, vásárlóerő sztenderd) egy olyan fiktív valutaegység, melynek vásárlóereje ugyanakkora, mint egy euróé az EU-ban átlagosan. Mivel a fogyasztói szokások meglehetősen eltér(het)nek országok között, illetve egyes javak és szolgáltatások eltérő áron kerülnek forgalomban, szükséges az összehasonlításokhoz ezekkel kiigazítani a nemzeti árszinteket (árszínvonalakat). Ez röviden úgy történik, hogy az összehasonlítási programban résztvevők megállapodnak a termékeknek – és természetesen szolgáltatásoknak – egy olyan listájában, melyekre vonatkozóan az összehasonlításban részt vevő országok éves országos átlagárakat kell, hogy szolgáltatassanak, így a közös viszonyítási kosárhoz meg lehet becsülni az egyes országok között árszínvonalbeli különbségeket.

Az 5. ábra az árszínvonalat érintő különbségek figyelembevételével, vásárlóerő-paritás (PPP: *Purcase Power Parity*) alkalmazásával hasonlítja össze az európai országok bruttó minimálbéreit. Az árszínvonalban meglévő különbségek szerint végrehajtott kiigazítás alapján országok

⁴ Vagyis a kívánatosabb nettó minimálbérekre ez esetben sem végezhető elemzés, noha a "hazavitt" fizetések tükröznék leginkább a jóléti/megélhetési különbségeket.

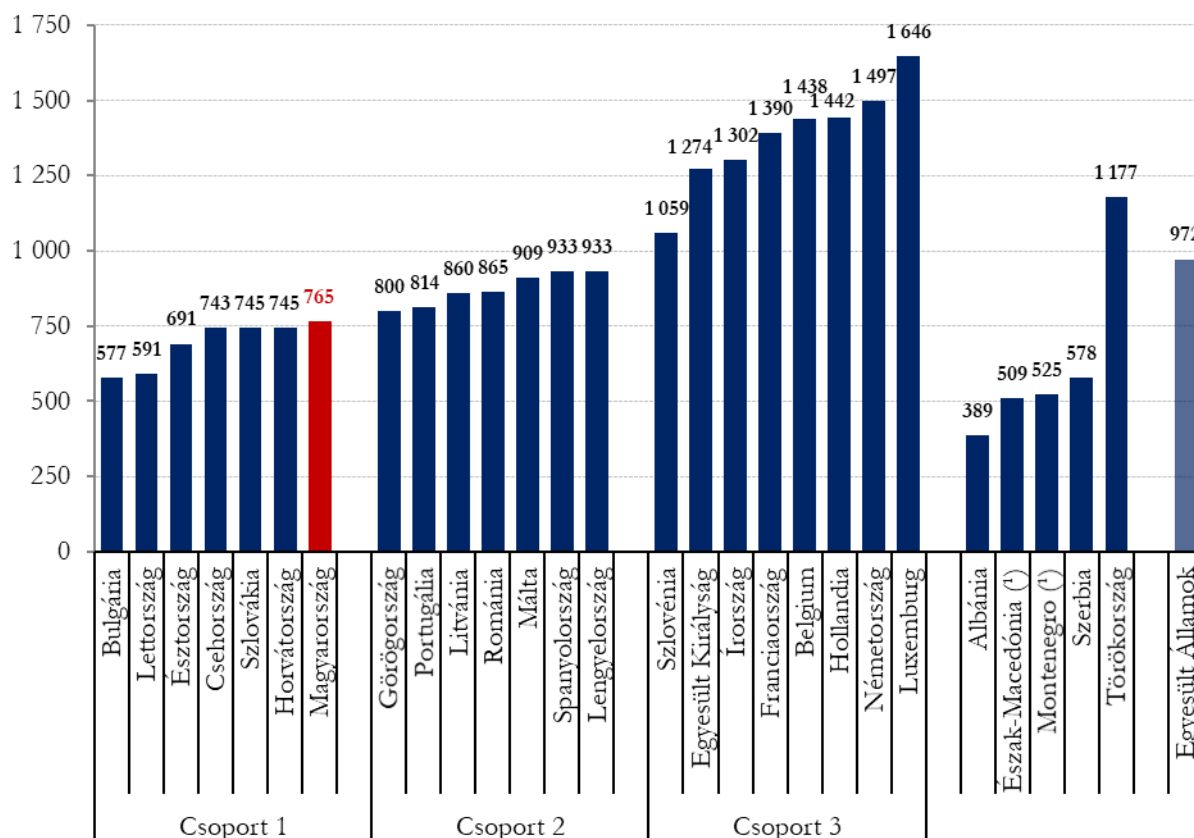
---

közötti eltérések csökkenek. Az adatgyűjtés által lefedett uniós tagállamokat PPS-ben kifejezett bruttó havi nemzeti minimálbérük alapján, - ahogy nominális skálán történő összevetés alkalmával - most is három különböző csoportba soroltuk. (Az országcsoportok szerinti elkülönítést a 3. ábrán is használtuk.)

Az 1. csoportba azok az országok alkotják, amelyek esetében a nemzeti minimálbér 2019 januárjában 800 PPS-nél alacsonyabb volt. Ebbe a csoportba tartoznak a következő uniós tagállamok: Bulgária, Lettország, Észtország, Csehország, Szlovákia, Horvátország és Magyarország; ezek nemzeti minimálbére 577 PPS (Bulgária) és 765 PPS (Magyarország) között alakult.

A 2. csoportba azokat az országok kerültek besorolásra, amelyek esetében a nemzeti minimálbér 2019 januárjában 800 PPS és 1000 PPS között volt. Ebbe a csoportba hét uniós tagállam tartozik: Görögország, Portugália, Litvánia, Románia, Málta, Spanyolország és Lengyelország; nemzeti minimálbéreik 800 PPS (Görögország) és 933 PPS (Spanyolország) között szóródtak.

5. ábra: Az európai bruttó havi minimálbérek vásárlóerő-paritáson (PPS/hó, 2019)

Megjegyzés: (1): 2017. januári érték szerepeltette a 2019. januári adat helyett. Forrás: Eurostat.

A 3. csoportba azok az országok tartoznak, amelyek esetében a nemzeti minimálbér 2019 januárjában meghaladta az 1000 PPS-t. Ebben a csoportban található a következő uniós tagállamok: Szlovénia, Egyesült Királyság, Írország, Franciaország, Belgium, Hollandia, Németország és Luxemburg; ezek nemzeti minimálbére 1059 PPS (Szlovénia) és 1646 PPS (Luxemburg) között alakult.

A tagjelölt országokban Törökország kivételével a PPS-ben kifejezett minimálberek az 1. csoportba tartozó tagállamokéhoz hasonlóan alakultak 2019 januárjában, és 389 PPS (Albánia) és 578 PPS (Szerbia) között alakultak. Törökországban (1177 PPS) a vásárlóerő-egységben kifejezett minimálbér alapján a 2. csoport országaiéhoz hasonló mértékű volt.

Az 1. csoportba tartozó, euróban kifejezve viszonylag alacsonyabb minimálbérrel rendelkező uniós tagállamokban jellemzően az árszínvonal is alacsonyabb, ami relatíve növeli a minimálbér vásárlóerő-egységben (PPS) kifejezett értékét. Ugyanakkor a 3. csoportba tartozó, euróban kifejezve relatíve magasabb minimálbérrel rendelkező tagállamokban az árszínvonal is jellemzően magasabb, ezért esetükben a minimálbér PPS-ben kifejezve rendszerint alacsonyabb. Ez az árszínvonal szerinti kiigazítás részben csökkenti az euróban kifejezett minimálbérszint alapján elkülönülő három tagállamcsoport között kialakult jelentős szakadékokat. A (nominális) bruttó bérek esetében tapasztalt közel 1:10-hez vett bérterjedelem vásárlóerőn 1:4-re csökken. Vagyis az (összehasonlítható kosárral) euróban kifejezett legmagasabb minimálbér nominális értelemben 10-szerese (Luxemburg) a legalacsonyabb európai minimálbérenek (Bulgária), azonban, ha ezen bérek vásárlóerejét tekintjük (mennyi terméket és szolgáltatást lehet érték vásárolni az adott országban), akkor a látott különbség az 1:4 arányra csökken.

Európai átlagkeresetek és mediánkeresetek, illetve ezek 60 százaléka szerinti összehasonlítás

Ahogy az már korábban említésre került egyes elképzelések szerint az európai minimálbérenek az átlagbérek 60-70 százalékát kellene elérniük. Ezt az álláspontot képviseli Dobrev Klára is a 2019-es európai parlamenti választáson a Demokratikus Koalíció listavezetője volt. A párt elért választási eredményei alapján a (16,05%) 4 képviselőt küldhettek az Európai Parlamentbe, köztük Dobrev Klárát is. Ursula von der Leyen elnökválasztása kapcsán sokak által "szociális dömping" várható a bevezetni kívánt intézkedések terén, mivel az elnökszónya szociális politika területén nagy múltú tapasztalattal rendelkezik. Dobrev kampánytémáiban éppen zömében ilyen jellegű, egységes juttatások állnak: európai minimálbér, európai családi pótlék, európai multiadó és az európai minimálnyugdíj. A hazai politikusszónyszintén több ízben hangot adott sajtónyilatkozataiban az átlagkeresetek 60-70 százalékában

meghatározott minimumbérszintnek. Nem került részletezésre, hogy ezt nemzeti vagy európai szinten gondolja megvalósítandónak. A fentiek kapcsán ebben a fejezetben a bruttó átlagkeresetek és mediánbérek kerülnek bemutatásra az Európai Unió államaiban.

Átlagkeresetek és mediánkeresetek

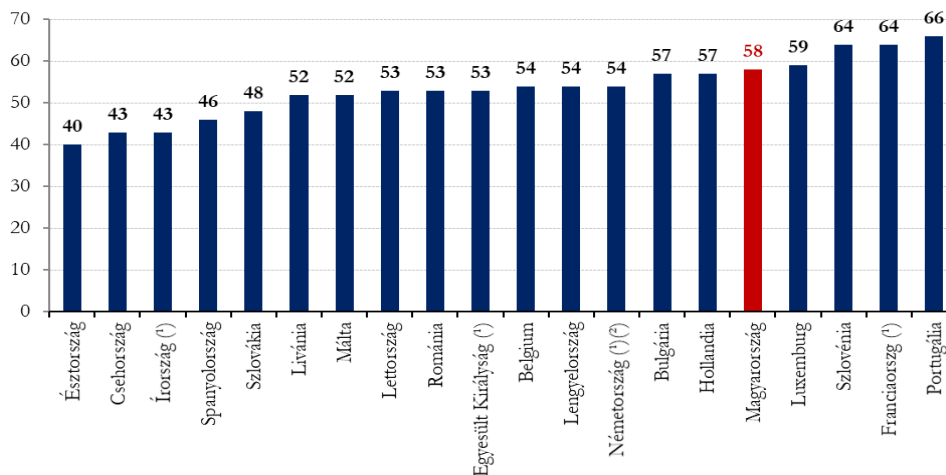
Módszertani megjegyzés: Stilizált tény, hogy a jóléti gyakorisági eloszlások statisztikai értelemben nem tekinthető normálisak. Ez a bérek esetében azt jelenti, hogy sokan keresnek a minimálbér környékén és a garantált bérminimum közelében, de az eloszlás magas értékű tartományaiban szintén vannak megfigyelések, amelyek azt eredményezik, hogy közelítőleg a nemzeti jövedelem 40 százalékát a legfelső jövedelmi ötöd szerzi meg, ami bér- és jövedelemeloszlások sajátos "egyenlőtlenségi" ismérve. Ezek ismeretében meg kell említeni, hogy a szélsőséges értékek által befolyásolt átlagkeresetek, nem a tipikus munkajövedelmeket (nem a középértéket) mutatják, hanem attól egy magasabb értéket. Ezáltal módszertanilag és gyakorlatilag is jobb mutatója a tipikus kereseteknek a mediánkeresetek⁵.

Információ- és adatközlés szempontjából hátrány, hogy a mediánkeresetekről ún. mikrostatisztikákból (kérdőíves felmérések, felvételek, egyedi kimutatások) tájékozódhatunk, amelyek nagy időbeli késéssel (általában vonatkozási év + 1-2 év) állnak rendelkezésre és/vagy ritkán kerülnek összeállításra, mert az adatgyűjtés- és rendszerezés

⁵ A KSH az átlagkeresetet úgy számolja, hogy a vállalkozások által bérre fordított összeget (a bértömeget) elosztja/arányosítja a foglalkoztatottak összlétszámával. A mediánkereset úgy kerül meghatározásra, hogy növekvő sorba állítják az összes alkalmazott bérét, és azt tekintik középértéknek, amely esetében teljesül, hogy a foglalkoztatottak egyik fele a "középső egyén" béréből többet, másik fele ennél kevesebbet keres. Ezáltal ez a mutató kevésbé érzékeny a szélsőséges értékekre, mint az átlag(-kereset).

költséges feladat. A mediánkeresetekről rendelkezésre álló legfrissebb európai eredmények 2014-re vonatkoznak⁶.

6. ábra: Az európai bruttó minimálbér a medián bér arányában (2014)

Megjegyzés: (1): az arány a bruttó minimál-órabér és a bruttó mediánórabér hányadosaként lett meghatározva a SES felvétel adataiból, (2):2015. évi adat szerepeltetve Németország esetében, mert ott 2015 januárjában került bevezetésre a nemzeti minimálbér. Forrás: Eurostat.

Az euróban kifejezett bruttó nemzeti minimálbéreket a 2014. július 1-jei állapot szerint vettük figyelembe, és azokat elosztottuk a 2014. évi jövedelemszerkezeti felmérés (SES, angolul: Structure of Earning Survey) szerinti bruttó mediánjövedelmekkel. A minimumbérnek a mediánjövedelemhez viszonyított aránya az EU tagállamait tekintve 2014 júliusában 40% és 66% között alakult. Az elemzés szerint Magyarországon a minimálbér a medián bér 58 százalékának felelt meg 2014-ben, amivel az európai rangsorban az ötödik helyen szerepelt (lásd 6. ábra). Fontos megemlíteni, hogy az elmúlt évek munkapiaci folyamatai eredményezhettek - feszes munkaerőpiac, felfelé mutató bérdinamika, munkaerőhiány a szakképesítést igénylő munkakörökben, szektorszintű béremelkedések (építőipar)) - olyan állapotot, amely hatására a magyar

⁶ Az európai (bruttó) mediánkeresetek a 2014. évi jövedelemszerkezeti felmérés (SES) adatai alapján határozta meg az Eurostat.

minimálbér (2016. évi 15 százalékos minimálbér-emelés) fokozatos emelésével elérhette a 60 százalékos kritériumot.⁷

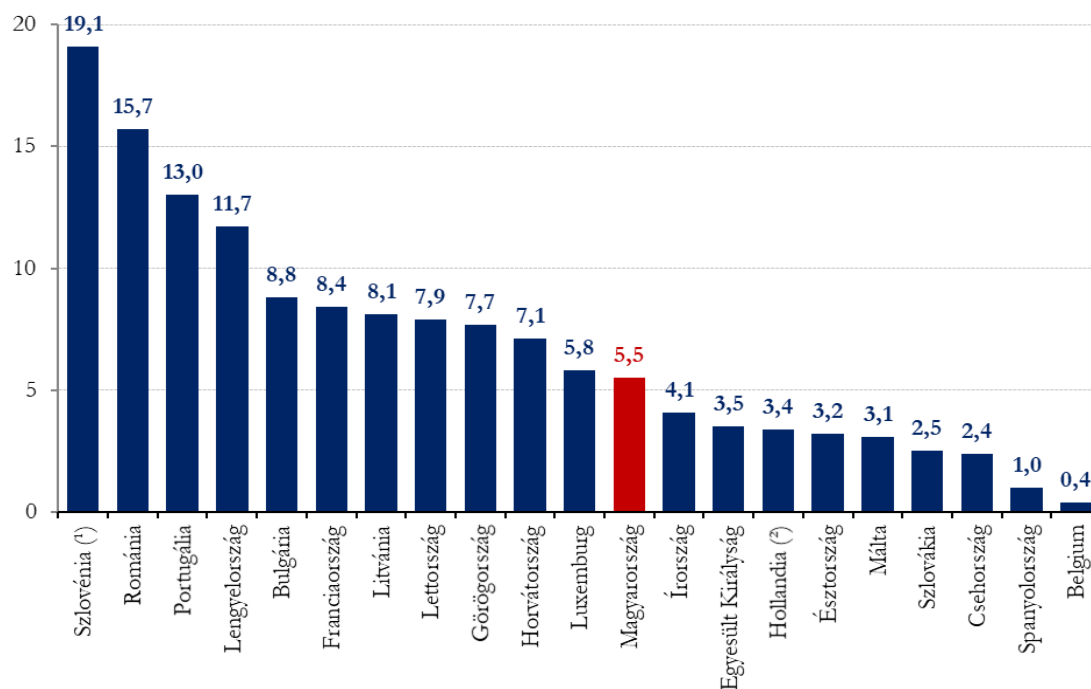
Minimálbérből élők aránya az Európai Unió tagállamaiban

A minimálbér kérdésének relevanciáját adja, hogy milyen arányban élnek minimálbéren foglalkoztatottak az európai közösség országaiban. Hivatkozva az előző alfejezetben használt (SES) mikrostatistika 2014. évi eredményeire, a minimálbér vagy az alatt élő családok részaránya nemzetek közötti összehasonlításban jelentékenyen eltér (lásd 7. ábra). A nemzeti minimálbérnél⁸ alacsonyabb fizetéssel rendelkező munkavállalók aránya a kötelező minimálbért alkalmazó uniós tagállamok közül a következő tíz esetében 7 százalék feletti volt: Szlovénia (19,1 százalék), Románia (15,7 százalék), Portugália (13,0 százalék), Lengyelország (11,7 százalék), Bulgária (8,8 százalék); Franciaország (8,4 százalék), Litvánia (8,1 százalék), Lettország (7,9 százalék), Görögország (7,7 százalék) és Horvátország (7,1 százalék). A kötelező legkisebb nemzeti bérnél kevesebbet kereső munkavállalók aránya Belgiumban volt a legalacsonyabb (0,4%), a fennmaradó tíz uniós tagállamban pedig ez az érték 1,0% (Spanyolország) és 5,8% (Luxemburg) között alakult. Magyarország esetében ez a mutató 5,5 százalék volt a felmérés évében (2014). Hazánk esetében azonban fontos hangsúlyozni, hogy vélhetően a 2019 második felében továbbra is igen feszes munkaerőpiaci kondíciók hatására ez az érték alacsonyabb lehet.

7. ábra: A minimálbér (105 százaléka alatt) keresők aránya (%) az európai országokban (2014)

⁷ Policy agenda: Béregyenlőtlenség Magyarországon 2017-ben. <https://www.policyagenda.hu/wp-content/uploads/2018/11/B%C3%A9regyenl%C5%91tlens%C3%A9g-2017-hossz%C3%BA-anyag-2018-11-06.pdf>. Számításaik szerint a bruttó medián bér kb. 219 ezer forint volt 2017-ben a részletes szja-bevallási adatok alapján. Vagyis a kb. a medián bér 57 százalékára tehető a minimálbér összege.

⁸ A statisztika a nemzeti minimálbér 105 százaléka alattiakat arányosítja kerekítési és elszámolás-módszertani okokból kifolyólag.

Megjegyzés: (1): Szlovénia esetében az érték becslés, (2): Hollandia esetében az érték a legalább 23 éves munkavállalókra lett megállapítva, míg a többi ország esetében a nemzeti minimálbér a 21 éves vagy idősebb alkalmazottakra vonatkozik. Forrás: Eurostat.

Összefoglalás

Európában - a bemutatott összehasonlítások alapján - nagy különbségek mutatkoztak mind a bruttó minimálberek kérdésében, a szuverén adóztatás esetében és a minimálbérből élők körében és jólétében. Első és utóbbi esetében háromfokozatú Európát azonosítottunk, amely kategorizálásban Magyarország az alsó csoportok tetején helyezkedett el. Vásárlóerő-paritási egységben a 2019. évi bruttó minimálbér 765 PPS eurónak feleltethető meg, ami 35 PPS egységgel alacsonyabb a középső csoport első országénál, Görögországénál. Szintén előnyös helyen állunk a mediánbér arányában kifejezett minimálbér szerint felállított európai rangsorban, 58 százalékos mutatónkkal (a minimálbért alkalmazó országok között) az ötödikek voltunk 2014-ben (legfrissebb adatszolgáltatás). Jóval árnyaltabb és kihívásokkal teli az átlagbérek, és különösképpen a szektorális minimálberek arányában az esetleges (jövőbeli) specifikus legkisebb bérek meghatározása. Nagy heterogenitás

figyelhető meg tevékenységi körök szerint (ami indokolja a szektor szintű gondolkodást a minimumbérekről), mert a keletkezett hozzáadott-érték és kapcsolódó termelékenység (valamint szaktudás) szektor szinten sokszínű. Arányaiban kisebbek az eltérések régiók között, ahol a keletnyugati béregyenlőtlenségek (még mindig) tapasztalhatók.

Közgazdasági elmélet

Mi indokolja a minimálbér bevezetését egy nemzetgazdaságban?

Közgazdasági elmélet alapján szemlélve, amennyiben a munkapiaci verseny feltételei kellőképpen adottak, akkor igazából a minimálbér bevezetése mellett nehéz érvelni: az optimális/egyensúlyi bérszintet a munkaerő mindenkori kereslete és kínálata alakítja ki. A közgazdaságtan klasszikus modelle alapján ez az egyensúlyi bérszint biztosítja mind az elérhető legmagasabb foglalkoztatást mind és a termelési tényezők hatékony felhasználását. Ettől még létezik munkanélküliség, amely önkéntes, mert ekkor is lesznek olyan munkavállalók, akik a termelékenységük által implikált bérszintjük tükrében úgy döntenek, hogy mégsem dolgoznak.

Inkább olyan esetekben bizonyulhat hatékonynak minimálbér alkalmazása, ha valamilyen **piaci kudarcot lehet vele korrigálni**. A legfontosabb ilyen kudarc a magánszektorbeli munkaadó erőfölénye a béralkukban, amely a munkavállalók termékenységétől elmaradó bérszintet eredményez, például azért, mert egyes nagysúlyú szektorokat monopol/oligopol helyzetben levő nagyméretű vállalatok dominálják, illetve a szakszervezeti érdekérvényesítés elégtelen mértékű. Jóléti közgazdaságtani megközelítésben a minimálbér fontos eszköz lehet a jövedelmek egyenlőbb elosztásában, vagy a szegénység mértékének csökkentésében. Szintén pozitív hozadéka lehet a minimálbérnek az alacsony keresetű dolgozók támogatása (pl. transzferek/segélyek helyett), illetve az ösztönző jellege, hogy részt vegyenek a legális munkaerőpiacon, és ne más forrásból biztosítsák a megélhetésüket.

Végül, holisztikus megközelítésben, a minimálbér bevezetése melletti érv az, hogy egy társadalom a méltányosság alapján a munkának/munkavégzésnek önértéket tulajdonít, vagyis munkavégzés értékesebbnek is tekinthető társadalmilag – kohéziós érték –, mint a munkával létrehozott és számszerűsíthető érték.

A minimálbér bevezetése/emelése a klasszikus modell szerint **súrlódásokat okoz**, a hatékonyság- és jóléti veszteséget okoz a társadalom számára. A magasabb minimálbér hatására (feltéve, hogy tökéletesen kikényszerített) egyre több ember szeretne dolgozni, ezeket a potenciális munkavállalók teljes tömegét a versenyszféra nem tudja alkalmazni a megnövekedett bér mellett, mert akkor jelentős profitvesztéssel szembesülnének, vagy kiáraznák magukat a piacról, ha azt áremeléssel ellensúlyoznák.

A minimálbér-emelésnek ebben a modellben lesznek nyertesei, de veszesei is. Elsősorban azokat érinti, akiknek a minimálbér közelében van a piaci bérük. Az emelés nyertesei azok a munkavállalók, akik el tudnak helyezkedni, és jól is járnak, mert ők többet fognak keresni a minimálbér-emelés előtti piaci bérük szintjénél. A veszesei azok lesznek, akik nem kapnak munkát. Ezek a munkavállalók még akár hajlandók lehetnek kevesebb fizetésért dolgozni, mint a minimálbér, de ezt a minimálbér emelése ezt nem teszi lehetővé számukra. Számukra a fekete/szürkefoglalkoztatás marad, mint alternatíva.

Ezek után közvetlenül adódik a kérdés, hogy akkor miért alkalmazza az Európai Unió (és legtöbb fejlett ország) tagállamai a minimálbér intézményét? A korábbiakban számos érvet hoztunk fel arra, hogy miért érdemes minimálbér bevezetni, sőt kifejezetten hatékony, ah az piaci kudarcokat korrigál. Politikailag mindenképpen kifizetődő, mert a minimálbér népszerű az alacsony keresetű/alacsony

képzettségű szavazók körében. A munkaerőpiac közel sem tökéletesen működő piac, általában erősen szabályozott, amely tény jelnetős súrlódásokat eredményez: szakszervezetek jelenléte, kollektív szerződés, ágazatspecifikus szabályok, munkaszerződés jelentette kötöttségek, versenyhelyzet a munkaadók között, végzettséghez között garantált bérminimum, stb. Továbbá, földrajzilag jól elkülöníthető részpiacok összessége, a munkaerő mobilitásának függvényében a lokális munkapiacok állandóan változó kontextus működnek. A szabályok egyik alapvető célja a munkaadók érdekeinek védelme, részben azért is mer ők jelentik a potenciális szavazatokat, illetve a munkát terhelő adók jelentős és stabil bevételi forrásai az államnak.

[A minimálbér emelés lehetséges hatásainak empirikus bemutatása](#)

Végső soron az, hogy a minimálbér emelésének milyen hatása van, az egy **empirikus kérdés**, megfelelő minőségű és rendelkezésre álló adatok mellett vizsgálható, hogy különböző időtávokon milyen elosztási és jóléti hatásai vannak. Mindez persze nem függetleníthető a nemzetgazdaság nemzetközi munkamegosztásban betöltött szerepétől sem.

Egy minimálbér-emelés sok alacsony keresettel rendelkező munkavállaló jövedelmét növelheti, ugyanakkor nem szándékolt következményekkel is járhat. A megemelkedett bérköltség miatt egyes vállalatok kerülhetnek nehéz helyzetbe, mások pedig elbocsáthatják a megdrágult munkaerő egy részét. Elvileg még az is megtörténhet, hogy a minimálbér-emelés több embert taszít munkanélküliségbe és szegénységbe, mint ahánynak az életszínvonalát emelni tudja. A fő kérdés az, hogy ezek hatása összességében pozitív -e hosszabb távon.

Számos tanulmány foglalkozott a kérdéssel, számunkra a leginkább releváns az első Orbán-kormány által 2000-2001-ben életbe léptetett drasztikus minimálbér emelés foglalkoztatási hatása. Kertesi és Köllő (2004), illetve Harasztosi és Lindner (2017) is vizsgálta más-más módszertan segítségével a kérdést, de nagyjából ugyanarra az

eredményre jutott.⁹ Arra jutottak, hogy **Össességében a vizsgált minimálbér-emelés hatására a bérek sokkal nagyobb mértékben emelkedtek, mint amennyivel a létszám csökkent.** Konkrétan, tehát, amikor 2000 és 2002 között 25 500 forintról 50 000 forintra nőtt a magyarországi minimálbér, akkor csak egy kevésbé esett a foglalkoztatottság, a bérnövekedés viszont nagy volt, vagyis jól járhattak az alacsony keresetű dolgozók. A minimálbér emelés fedezetét 80 százalékban a fogyasztókra hárították át áremelés formájában, a maradék 20 százalékot a cégek „lenyelték” profitcsökkenés által. Azt is kimutatták, hogy a vállalkozások, annak függvényében, hogy mennyire érintette őket a minimálbér emelése, a keletkezett többletköltségek 75 százalékát áthárították a fogyasztókra áremelés formájában. Egy [másik tanulmányában](#) közel 40 évnyi és 138 darab USA szövetségi tagállam minimálbér-emeléseit vizsgálva azt mutatta ki a szerzők, hogy általában nem jár a foglalkoztatottság csökkenésével a minimálbér emelése.¹⁰ Egyedüli negatív hatást a nemzetközi kereskedelemben (export) részt vevő (tradable) szektor enyhe foglalkoztatás-csökkenés jelentette.

Az sem mindegy, hogy **hogyan teljesít egy vállalkozás a minimálbér-emelés előtt.** Luca és Luca (2019) olyan éttermeket vizsgáltak, amelyek ki voltak téve minimálbér emelésnek, amely ágazatban relatíve jelentős a minimálbéren foglalkoztatottak aránya. A szerzők hatásvizsgálatukban a San Francisco térségében 2008 és 2016 között 21 különböző helyi minimálbér-emelés hatásait elemezték, miközben hogyan figyelemmel tudták kísérni az éttermek sorsa a minimálbér-emelés előtt étterem. Azt találták, hogy a jó online minősítéssel rendelkező éttermek esélye a túlélésre érdemben nagyobb, mint az alacsony értékeléssel, a legjobbakra pedig egyáltalán nem volt ilyen hatással a minimálbér emelés.

⁹ Kertesi Gábor – Köllő János. A 2001. évi minimálbér-emelés foglalkoztatási következményei. Közgazdasági Szemle, LI. évf., 2004. április (293-324. o.)
Lindner Attila – Harasztosi Péter: Who pays the minimum wage? <https://www.sole-jole.org/17708.pdf>.

¹⁰ Doruk Cengiz, Arindrajit Dube, Attila Lindner, Ben Zipperer: The Effect of Minimum Wages on Low-Wage Jobs: Evidence from the United States Using a Bunching Estimator. NBER Working Paper No. 25434. <https://www.nber.org/papers/w25434>

Egy tanulmány a 2015-ös jelentősebb, németországi, egységes minimálbér-emelés foglalkoztatási és belső migrációs hatásait vizsgálta meg.¹¹ A konklúzió szerint a minimálbér-emelés béreloszlás alsó felében emelte a kereseteket, anélkül, hogy kedvezőtlen hatást gyakorolt volna a foglalkoztatásra. Ez arra enged inkább következtetni, hogy az alacsony keresetűeknél kevésbé érvényesül versenyzői munkapiac, és úgy tűnik, hogy ezeket a munkavállalókat határtermékük alatt fizették – azaz nem fizettek eleget a termelékenységükhöz mérten. Az, hogy az emelésnél a vállalati profitok vagy az árszínvonal emelkedés nem bizonyult egyértelműnek. Mindenesetre, az eredmények interpretálásakor óvatosan kell eljárni, mivel 2015-2016-ban a német gazdaság robosztus növekedést mutatott, a vállalati szektor igen optimista volt a jövőt illetően, a munkanélküliség igen alacsony szinten mozgott. Ami a regionális migrációt illeti, szignifikánsan csökkent 2015-ben, vagyis a fennálló regionális bérkülönbségek csökkenése kevésbé ösztönözte az alacsony keresetűeket áttelepülésre Németországon belül.

Kitérő: a területileg differenciált minimálbér intézménye

A bérek és a (fogyasztói) árszínvonal jelentős területi szórása esetén javasolható a minimálbér területi differenciálás bevezetése. Ugyanakkor ezen javaslat azonban Európában ezidáig nem találtak követőkre.¹² Az OECD szerint közép-kelet-európai régióban érdemes lehet a mindekori kormányzatok megfontolni a minimálbér és egyes szociális segélyek (pl. lakásfenntartási támogatás) területi alapú differenciálását, mert az segíthetné az elmaradott régiók felzárkózását és a földrajzi mobilitás növekedését.¹³

¹¹ Gabriel Ahlfeldt, Duncan Roth, Tobias Seidel: Spatial implications of minimum wages. <https://voxeu.org/article/spatial-implications-minimum-wages>

¹² Peter Dolton - Chiara Rosazza Bondibene - Jonathan Wadsworth (2010): The UK National Minimum Wage in Retrospect. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1475-5890.2010.00123.x>

¹³ OECD (2018): Good Jobs for All in a Changing World of Work. THE OECD JOBS STRATEGY.

Ha célunk a képzetlen munkaerő foglalkoztatásának növelése, ami a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben különösen akut kérdés, akkor érdemes az effektív minimálbér reálértékének csökkenése irányába mutató megoldást keresni. Ez az egységes uniós minimálbér bevezetésének fényében tekinthető egy rugalmasságot biztosító intézkedésnek is, különösen akkor, ha egy ambiciózus szint kerülne implementálásra. Egy ilyen intézkedés a nemzetállamokon belüli kompetencia maradna, amely elősegítheti az előbbi bevetésével kapcsolatban várható negatív foglalkoztatási hatásokat ott, ahol az különösen akut.

Az országosan egységes minimálbér hatása a fejletlenebb területeken két okból is erősebb: egyrészt jellemzően alacsonyabb az ár- és bérszínvonal, így a minimálbér reálértékben és az átlagbérhez viszonyítva is magasabb. Másrészt nagyobb a képzetlenek aránya a munkavállalók között. Így, feltételezve, hogy a minimálbér nettó hatása inkább negatív, a fejletlenebb régiókat ez a kedvezőtlen hatás súlyosabban érinti. Ennek kompenzálására javasolják a területi differenciálást, vagyis az országosnál alacsonyabb minimálbér előírását a fejletlenebb régiókban. A munkanélküliség területi eltéréseinek enyhítésére a minimálbér csökkentéséhez hasonló, alternatív eszköz a munkát terhelő járulékok regionális differenciálása. Ezt nem csak területileg lehet differenciálni, hanem célzottan alkalmazni a munkavállalói csoportokra elsősorban a munkaadót terhelő járulékok szelektív mérséklésével. Ennek hátránya, hogy viszonylag nagy adminisztrációval jár, a célzottságot vizsgálni kell, valamint arbitrázs esete állhat fent.¹⁴

https://www.oecd.org/employment/emp/long%20booklet_EN.pdf

¹⁴ Scharle Ágota - Váradi Balázs (2009): A területileg differenciált minimálbér indokoltságának vizsgálata. Budapest Intézet. http://www.budapestinstitute.eu/uploads/BI_NFU_regiosminber_091021.pdf

Magyarország 2013-ban a Munkahelyvédelmi Akció keretében célzott kedvezményeket vezetett be a szociális hozzájárulási adóban fiatal, idős, alacsonyan képzett és egyéb, a munkapiachoz lazábban kötődő csoportok számára. Összevetve az adójóváírás kivezetésével, ami szintén nagyon precízen célzott adóterher beállítást tesz lehetővé, a kedvező hatása nem egyértelmű. Általában ugyanis a minimálbéré környéki foglalkoztatás azoknál a munkavállalóknál jelentős, akik termelékenysége az átlag alatt marad.

Végül, figyelembe kell venni a vállalatok arbitrázs-lehetőségeit. Ez elsősorban a névleges telephelyváltoztatást jelent: minimálbért a munkavégzés telephelye szerint lehet érvényesíteni. Ez arra ösztönzi a cégeket, hogy a kedvezményezett kistérségekben nyissanak új telephelyeket akár ténylegesen, akár névleg. Ugyanakkor felmerülnek veszélyek adminisztratív, elmaradt költségvetési bevételben megjelenő társadalmi költségek formájában. Egyrészt a regionális minimálbér célzását rontják, mert, ha jól sikerült kiválasztani a kedvezményezett területeket, akkor a névleg átjelentkező cégek más, kevésbé rászoruló térségekben emelik a munkaerőkeresletet. Másrészt, a visszaélések (pl. telephely átírás) adminisztrációs terhekkal járnak a munkáltató és a hatóságok számára.

A lefelé eltérítés mértékét úgy érdemes meghatározni, hogy a munkakereslet ösztönzésére már érdemi hatása legyen, de ne teremtsen túlságosan nagy arbitrázs lehetőséget, illetve túlságosan nagy felületet a kedvezményből kimaradók politikai támadásának.

Uniós minimálbér koncepció operacionalizálása és lehetséges következményei

A DK 2018-as EP választási programjában egyértelműen kiáll az egységes uniós minimálbér mellett: „Meggyőződésünk, hogy minden uniós tagállam

---

érdeke a munkaerő szabad áramlásának biztosítása, minden uniós polgár egyenlő jogainak tisztelete és a bérek szintjének fokozatos felzárkóztatása az új tagállamokban. Ennek érdekében támogatjuk a regionális és ágazati sajátosságokat is figyelembe vevő uniós minimálbér vezetését.” A minimálbér melletti érv nem pusztán instrumentális jellegű, hanem számol az esélyegyenlőséggel is. Ursula von der Leyen által említett méltányosság alapon nyugvó *tisztességes megélhetést biztosító minimálbér* koncepciójának.

A képzett munkaerő külföldre áramlása 2010-es évek eleje óta érdemi mértékű, amelyet részben a vásárlóerő-paritáson mért jelentős reálbér különbségek okoznak Magyarország kárára, Ez a probléma felbukkan szinte minden közép-kelet-európai uniós tagállamban. Az újonnan csatlakozott uniós tagállamok bérkonvergenciája nem halad kellő ütemben, amely kétségtelenül új erőre kapott a 2016 után kialakuló munkaerőhiányos környezet, feszes munkaerőpiac. A jövedelemeloszlás egyenlőtlenebbé válásával, továbbra is jelentős a szegények aránya, amelyet a kormányzati programok és képzettségi szint elégtelen elmeésével aktív munkaerőpaici politikák hiányában kevésbé képes orvosolni.

2019 második felében a ciklikus helyzet kedvezőnek mondható: Európai unióban igen kedvező a foglalkoztatási helyzet, rekord alacsony a munkanélküliek száma. Ugyanakkor a növekedési kilátás már nem túl fényes, összevetve az Egyesült Államokéval vagy Kínával. A jelenlegi helyzet inkább támogatja az európai minimálbér bevezetését, pontosabban a valószínűsíthetően hosszabb átmenettel történő implementálását.

Az uniós minimálbért természetesen nem úgy kell elképzelni, hogy nominálisan rögzítik a minimálbért, mert a bérszínvonal között hatalmas

különbségek vannak, amelyet elsősorban az eltérő termelékenység implikál. Mindenképpen tekintetbe kell venni az árszínvonal különbségeit is, de még úgy is túlságosan nagy különbségeket találunk (lásd 5. ábra). Egy kivitelezhetőbb koncepció az lenne, ha minden ország létminimumára/társadalmi minimumára állítanánk be a minimálbért.¹⁵

Várható hatások és vállalati alkalmazkodás

Amennyiben jelentős mértékű minimálbér-emelés kerül bevezetésre a következő azonnali hatások adódnak:

- **Nem csupán a minimálbért keresők bérét kell emelni, hanem azokét is akik a minimálbér felett keresnek.** Az emelés miatt összezsúszna a bérskála, amely méltánytalan azokat szemben, akik termelékenysége nagyobb volt, mint a korábbi minimálbér implikált, és de a méltánytalanság csökken, ahogy távolunk a minimálbértől. Vagyis nemcsak a minimálbéreseket, hanem minden, a minimálbért nem érdemben meghaladó munkavállalónak a bérét jelentősen emelni kellene a bérfeszültségek elkerülése érdekében.
- A vállalatok **rövid távon azonnali elbocsátásba kezhetnek**, hiszen sok olyan munkavállalójuk lesz, akinek termelékenysége nem fogja elérni az emelt minimálbért. a béreket befagyaszthatják, a béren kívüli támogatásokat visszafoghatják, beruházások elhalasztásáról döntenek. Ez utóbbi közvetlenül a növekedési potenciájukat veti vissza.
- Az alacsony termelékenységű vállalatok közül sokan **csődbe mehetnek**, különösen azok, amelyeknél magasa a minimálbér körül foglalkoztatotti létszámarány, mert nem tudnák kitermelni a magasabb bérköltségeket,

¹⁵ A társadalmi minimum bér általában magasabb, mint a minimálbér, amelyet fejletlenebb országokban igen közel lehet a létminimum szintjéhez.

Érdekesebb és fontosabb is az, hogy a hosszabb távon mi történhet a minimálbér-emelés után:

- Számos vállalati **alkalmazkodási csatorna** áll rendelkezésre vállalati oldalon
  - beruházások visszafogása,
  - béren kívüli juttatások/munkavállalók vállalati támogatások csökkentése,
  - munkaerő tőkével történő helyettesítése,
  - áremelés (áthárítás a fogyasztókra),
  - működés beszüntetése,
  - hosszú távon áthárítás és profitcsökkenés valamilyen arányba a legvalószínűbb lehetséges kimenet.
  - A kis- és közepes vállalkozások hatványozottan érintettek lehetnek, különösen az exportszektorban, mert általában nem áll rendelkezésükre akkora profitpuffer/saját tőke, mint a nagyvállalatoknak.
  - Tapasztalatok szerint az exportszektor erősebben érintett lehet, ott a foglalkoztatás jobban csökken, tekintve, hogy erősen ki vannak téve a versenynek.

Természetesen nem elhanyagolhatók a **minimálbér-emelkedés pozitív hatásai** sem:

- Elsődleges pozitív hatás várható, azától, hogy az alacsony keresetűek jövedelme emelkedik, amely addicionális keresletnövekedésben csapóhat le, azonnal jelentkezve, mert ezen társadalmi csoportok megtakarítási rátája igen alacsony. Cserébe a foglalkoztatás csökkenése korlátozott mértékű a nemzetközi tapasztalatok alapján
- Várható kedvező fejlemény lehet, hogy emelkedik az alacsony keresetűek termelékenységé, többek között azért is, mert újraallokálják (újraszervezik) a termelési tényezőket - megéri több

---

fizikai tőkét bevonni a termelésbe, illetve a munkavállalók képzése által a vállalati versenyképességet emelni.

- Várhatóan csökkenne a munkavállalók elvándorlás ösztönzöttsége a szegényebb régiókból a gazdagabb tagállamok és/vagy a prosperáló régiók felé.

A **nyertes-vesztes csoportok elkülönülése** viszonylag egyszerűen néz ki. A nyertesek a szegényebb tagországok legfejlettebb régióin kívüli régiók lesznek, de náluk jelentős lehet a kedvezőtlen foglalkoztatási hatás, hiszen az újonnan csatlakozott országok leszakadó régióban fenyeget a munkanélküliség felfutása. Nem számíthatunk arra ugyanis, hogy vállalatok profitjuk terhére hajlandók lesznek ideiglenesen finanszírozni a minimálbér-emelést, miközben nincs kilátás arra, hogy kompenzációban részesítsék őket. Tovább bonyolítja a képet, hogy a centrum országok leszakadó régióban is akkumulálódnak kedvezőtlen foglalkoztatás következmények, hiszen előfordulhat olyan szabályozás, amely szerint az adott országban megállapított uniós minimálbér szintje miatt költségsokkal szembesülnek az érintett területen tevékenykedő vállalkozások.

Néhány konkrét uniós minimálbér-szabályozás

Gyakorlatilag végtelen számosságú opció létezik egy egységes európai minimálbér kialakítására, mi csak néhányat vesszük sorra.

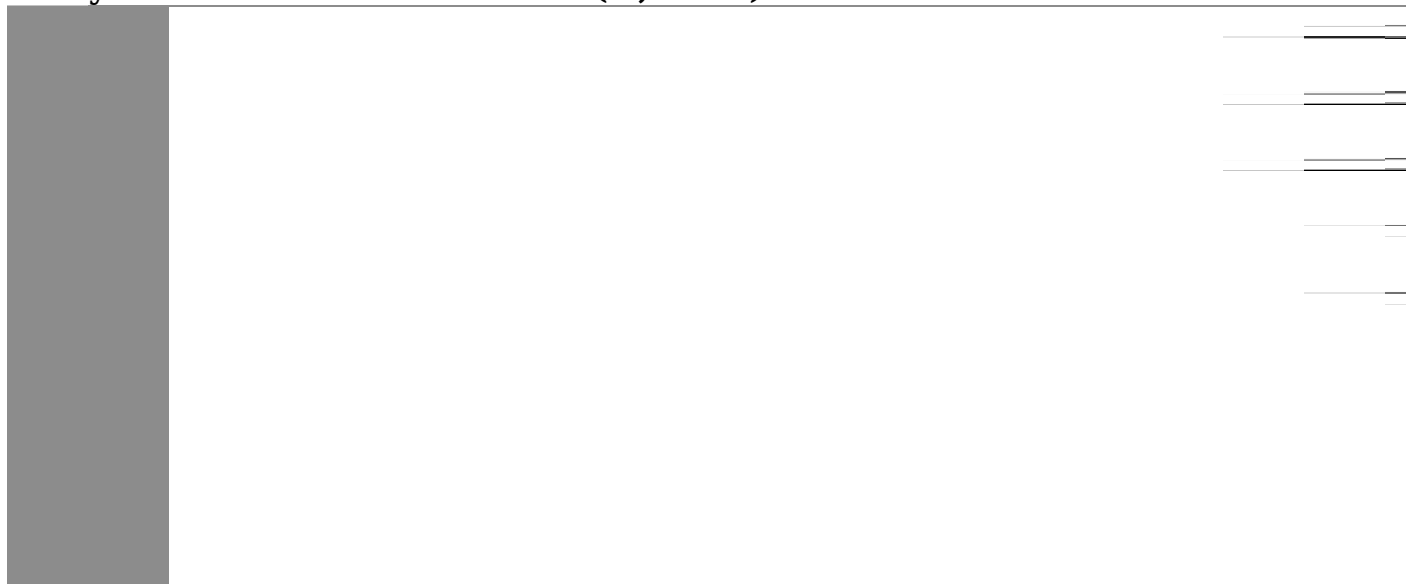
Minimálbér rögzítése az medián bér 60 százalékán. Ez tűnik a legkevésbé „fájdalmas” intézkedésnek.¹⁶ A minimálbér összege a legtöbb országban a medián bér – az a bérszint, amelyet a bérelaszásban közepesen levő munkavállaló keres – 35 és 60 százaléka között mozog. Magyarországon a jelentős 2000-2001-es emelések óta 50-60 százalék

---

¹⁶ Dimitris Tsarouhas (2016): A European Minimum Wage Policy. https://www.renner-institut.at/fileadmin/user_upload/images_pdfs/themen/fokus_2017_zukunft_der_arbeit/FEPS_European_Minimum_Wage_Policy_2016.pdf

körül mozog, attól függően, hogy a minimálbér összegének emelése mennyivel maradt el időben a béremelkedések ütemétől átlagosan. Uniószerthe az értékek is nagyjából 40-és 60 százalék körül mozognak (lásd 6. ábra).

8. ábra: A medián bruttó bér kétharmadánál kevesebbet kereső aránya az összes alkalmazottból (% , 2014)

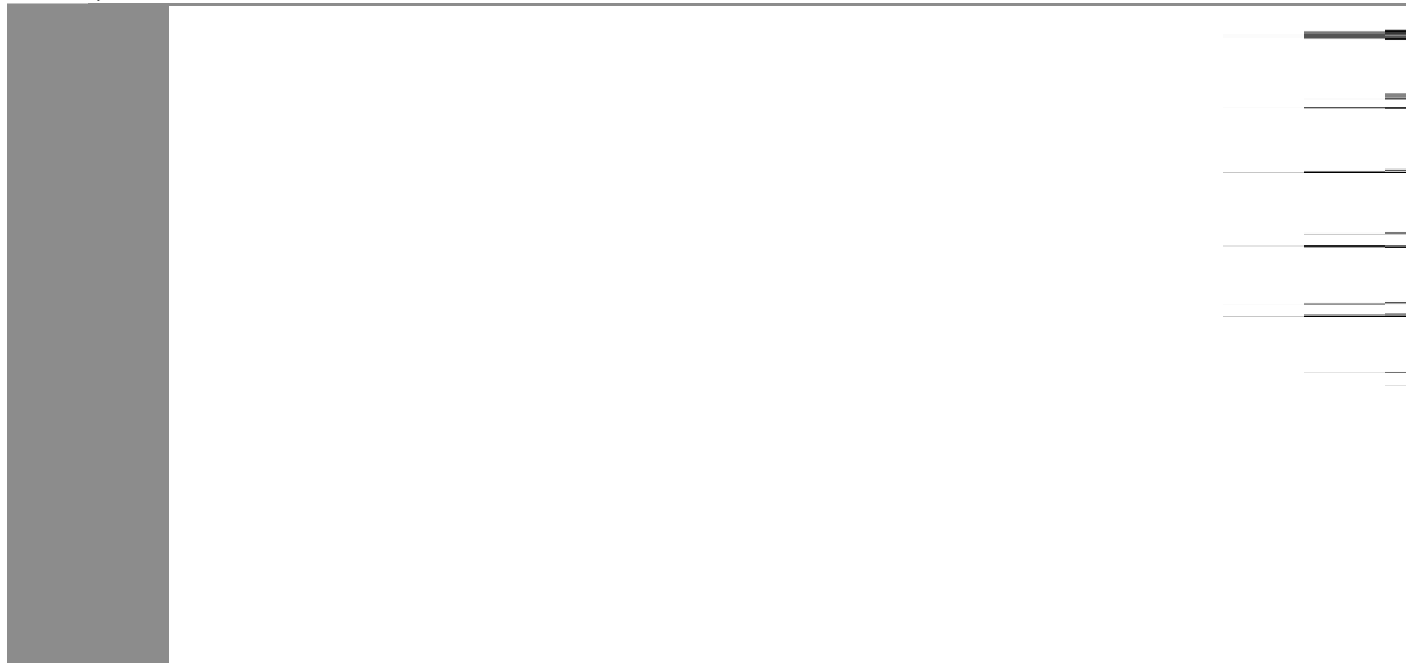
Forrás: Eurostat

Azok az alacsony keresetűek, akik nem keresik meg a kétharmadát a medián bérnek 0 és 25 százalék között mozog az arányuk az összes kereső hányadában (lásd 8. ábra). De ez kevésbé van szoros kapcsolatban azzal, hogy milyen a „nemzeti” minimálbér hány százaléka a medián bér összegének (lásd pl. Spanyolország) az EU összes tagállamát tekintve. A szóban forgó kapcsolat kelet-közép európaiaknál és Balti országoknál szorosabbnak tűnik. Ebből inkább arra lehet következtetni, hogy van értelme a medián bér hányadában megállapítani az uniós minimálbért, feltéve, hogy a medián bér 60 százaléka a létminimum/társadalmi minimum felett van.¹⁷

¹⁷ Magyarországon a 2018-ban érvényes nettó minimálbér összege nem érte le az egy fő háztartásra jutó létminimum szintjét. Lásd: https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/itt_a_friss_létminimum-adat_katasztrofalis_a_helyzet.686401.html

Minimálbér rögzítése az átlagbér 55-60 százalékán. Az előzőnél jóval ambiciózusabb projekt, nagyobb jövedelem átrendezést implikál uniós szinten. Az uniós országoknál ez a mutató 40-50 százalék között szóródik (lásd 9. ábra). Szemben a nominális bérek eloszlása jobbra hosszán elnyúló - lognormális eloszlást követ -, az átlagbér összege a béreloszlásban a medián bér összegétől jobbra helyezkedik el. A fő kérdés, hogy mennyivel nagyobb az átlagbér, mint a medián bér. Amennyiben nagy a kettő közötti összes közötti különbség, akkor inkább egyenlőtlennek tekinthetjük a béreket, mivel kevesen keresnek sokat, ami felhúzza az átlagot és/vagy sokan keresnek minimálbér körül, így közel van a medián bér és minimálbér bér összege egymáshoz. A minimálbér átlagbérhez való kötése egyben egy, a mediánbérhez való rögzítéshez képest érdemben nagyobb bérátrendezést jelent, amely a bérek egyenlőbbé tételét is jobban szolgálja a medián bérhez való rögzítés bemutatott lehetőségéhez képest.

**9. ábra: A minimálbér az átlagos havi bruttó bér arányában (%
2018)**

Megjegyzés: Néhány országnál 2017-es adatok szerepelnek. Forrás: Eurostat.

Az uniós minimálbér szabályozás összehangolása a nemzeti szabályozásokkal: úton egy komplexebb uniós szabály felé

A teljesség igénye nélkül a következő kérdéseket is részletesen meg kell vizsgálni, ha a helyi bérezési/létminimum viszonyokat is be akarjuk emelni, hogy igazságosabb legyen a minimálbér rendszere az országok között.

- **A minimálbér adótartalma.** Egyáltalán nem mindegy, hogy hogyan adózik a minimálbér: van, ahol adómentes, sőt negatív adó révén a nettó összeg nagyobb, mint a bruttó, de van, ahol alacsony adó terheli. Továbbá, sok helyen gyerekszámától is függ, valamint a családszerkezetet is figyelembe veszi) gyermekeit egyedül nevelő szülő). Az adójóváírás rendszere is kiterjedt, amely az alacsony keresetűek között is célzott adóteher beállítást tesz lehetővé (lásd Magyarországi szja rendszer 2010 előtt).
- **Természetbeni és pénzbeli transzfer:** a transzferek által az alacsonyabb keresetűek bérjövédelme kiegészítésre kerül. Tagállamról tagállamra nagyon változatos képet mutat.
- **A nemzeti árak és szolgáltatások árainak kérdése.** Mint az bemutattuk, jelentős árkülönbségek vannak tagállamról tagállamra.
- **Adóverseny kérdése.** Elsősorban a multinacionális vállalatoknak a befektetési hely kiválasztására irányuló döntéseinek következményét értjük ez alatt. Ahol jobban emelkedik a minimálbér, ott számukra jobban drágul a munkaerő, amely a beruházási döntésekre hatással lehet. Alapesetben a tendencia megfordulhat, vagyis az alacsony munkaerő költség által is elősegített munkahely-létrehozás a szegényebb uniós országokba megfordulhat, visszaáramlás indulhat meg a centrum országok felé. Célszerű lehet a munkát terhelő adók mellett a tőkét terhelő adókat is figyelmébe venni és kompenzációt nyújtani az érintett országok számára a káros adóverseny megelőzése érdekében.

Egységes nominális összegben meghatározott minimálbér nem járható út, mert a tagországok munkavállalóinak termelékenységé között túlságosan nagy különbségek vannak. Egy magas szinten pl. 800-1000 eurós szinten megállapított minimálbér alapján a centrum országok profitálnának belőle, a bérsokk a fejletlenebb tagállamokban túlságosan. Ez valamilyen extenzív kompenzációs mechanizmussal kiegészítve bizonyulhatna járható útnak (pl. az Európai Szociális Alapból), ugyanakkor a nagyobb fokú uniós szint redisztribúcióra kevés politikai akarat látszik a 2021-2028-as ciklus költségvetésének meghatározásáról szóló viták alapján.

Az tagországról tagországra különböző meghúzott minimálbér-arányszámon alapuló minimálbér összeg vélhetően túl tág intervallumot jelölne ki az előálló minimálbér nemzeti szintjeit illetően. Nem veszi expliciten figyelembe a létminimum problémáját sem, ha a medián bér közel van a létminimumhoz (a szegényebb tagállamokban ez inkább igaz). Mindenképpen célszerű lenne ezt az országok árszínvonal különbségeivel korrigálni (lásd vásárlóerő sztenderd) a minimálbért. Továbbá, amennyiben erős politikai szándék van a kelet-közép-európai és a balti tagországok minimálbéreinek jelentős emelésére kiegészülhetne az arányszám szabály¹⁸ egy nominális összeggel is olyan módon, hogy vagy az arányszám jelenti a minimálbért, de legalább egy 500-700 euró környékén meghúzott nominális összeg, amely csak a szegényebb tagállamokra érvényes. Ennek kalibrálásakor figyelembe kellene venni a nemzeti létminimum adatokat, és az árszínvonalat. Cserébe egy ilyen bonyolult szabály kevésbé transzparens.

A **területi alapon differenciált minimálbér** (lefelé való eltérítés), int a nemzeti gazdaságpolitika kompetenciájának egyik sarokpontja kelő rugalmasságot kölcsönözhetne az új rendszerben, különösen akkor, ha az

---

¹⁸ Például a minimálbér a medián bér százalékában.

uniós minimálbér jelentős minimálbér emelést jelentene, így potenciálisan jelentős negatív foglalkoztatási hatással járna.

Mivel **a belső migrációs tendenciákat** nézve az alacsony képzettséget igénylő munkákért uniós szinten verseny van, ezért nem egyértelmű, hogy az EU szintjén összességében milyen irányú lenne a minimálbér bevezetésének hatása. Az euró bevezetés előnyeinek minél teljesebb körű realizálásakor fontos szempont az üzleti ciklusok szinkronizáltassa, vagy a gazdasági struktúrák hasonlósága. Nincs ez másképp a minimálbér bevezetésénél sem. A **szabad munkaerőáramlás** a hatékonysági elvet jeleníti meg, a gazdasági növekedés uniós szintű maximálását uniós szinten a nemzeti munkaerőpiaci szabályozások, beleértve a minimálbér szabályozást korlátozzák. Uniós szinten akkor lehet a leginkább kidomborítani a közös minimálbér szabályozás bevezetés előnyeit, ha a **munkaerőpiaci politikák összefésülhető részét harmonizálják**¹⁹ - munkavégzési szabályok, aktív munkaerőpiaci politikák, stb. -, és egyúttal figyelembe veszik a nemzeti sajátosságokat is - pl. szakszervezetek szerepe a bérmeghatározásban, vállalati szektor alkuereje a bértárgyalásoknál. A közös standardokk alakítása és betartatása költséges lehet, ugyanakkor az előnyök ehhez képest nem lesznek számottevőek.

Az uniós minimálbér bevezetésének környezeti és fogyasztói attitűdökre vonatkozó hatásai

Az uniós minimálbér általános bevezetésének közvetlen környezeti hatásait eddig nagyon kevés komparatív tudományos vizsgálat elemezte. Nincs igazából meghatározó adatbázisunk és elemzői állásfoglalásunk arról, hogy a regionálisan eltérő körülmények között, egy **szegényebb rétegeknek jutatott jövedelemnövekedés hogyan változtatná meg a fogyasztói szokásokat az érintett társadalmi rétegek között.** Az elemzéshez folytatott háttérbeszélgetések alapján egyértelműen

¹⁹ Lindner Attila (2016): Minimum Wage Policies in Europe.
https://www.dropbox.com/s/3o9cb7aih72b3rl/Lindner_EP2016UCL.pdf?dl=0.

kijelenthető, hogy az uniós vizsgálatokban részt vevő egyetemi szakemberek, szociológusok azt feltételezik, hogy ez megfelelő tudatformáló program nélkül végrehajtott jövedelemszint-emelkedés szegényebb rétegekben jelentősebb ökológiai terheléssel járna.²⁰ **Nincs olyan egyértelmű uniós szintű, megfelelően fókuszált szociológiai felmérés sem, ami arra vonatkozna, hogy a társadalmi státuszváltást tervező csoportok milyen módon viszonyulnak a növekvő fogyasztásuk által okozott ökológiai terheléshez.** Úgy tűnik, hogy eddig az alapjövedelemre vonatkozó uniós vita elsősorban arra koncentrált, hogy az érintettek munkaerő-piaci státusza és a finanszírozás miatt érintett országok költségvetése hogyan alakulna át ilyen intézkedések bevezetése után.²¹

Kutatásokból levonható következtetések

Az Eurostat az életminőségi mutatók kilenc dimenziójának nyolcadik dimenziójára - a természetes és az életközvetet - **összpontosít:** *„Noha a környezetről általában a fenntarthatóság szempontjából beszélünk, az ugyanolyan fontos az egyén életminőségéhez: **Valójában a környezeti feltételek nemcsak közvetlenül, hanem közvetetten is befolyásolják az emberi egészséget és a jólétet, mivel káros hatással lehetnek az ökoszisztémákra., biodiverzitás, vagy még szélsőségesebb következmények, például természeti katasztrófák vagy ipari balesetek.** Sok európaiak egyre hangosabbá válnak azon vágyuk iránt, hogy élvezzék a jó minőségű környezet nyújtotta előnyöket, az alapvető jogoktól, mint például a tiszta víz biztosítása, az immateriálisabb tényezőikig, például a zajmentes lakó- és munkakörnyezetig, vagy a természet és zöld területek.”*²² Itt érdemes megjegyezni, hogy az elérhető

²⁰ Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2016

²¹ <http://www.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/jovedelem.pdf>

²² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_natural_and_living_environment

környezethez való jog, annak ellenére, hogy az EU tagországok többségében alkotmányosan garantált, mégis az alacsonyabb jövedelműek esetében csak korlátozottan érvényesülő norma. A jövedelmi egyenlőtlenségek tartóssá válása pedig elsősorban a nagyobb egzisztenciális ráfordítást igénylő életmódváltozások lehetőségétől zárják el a kitettebb társadalmi rétegeket.

Ilyen tekintetben az EU-ban a vizsgált **szennyezés, szennyeződés és környezeti problémáknak való kitettség 2007 és 2017 között átalakulást feldolgozó kutatás szerint lehet, hogy csökkent az általános veszélyeztetettség**, (elemzett időszak utolsó hat évében továbbra is stabil maradt 14% körül) a szegények kitettsége biztosan magasabb a korábinál. Az egyenlőtlenségek csökkentése nem csak a regionális és kohéziós politika sikertelenségét mutatja. Az uniós vezetők között, politikai hovatartozástól függetlenül kezd kialakulni egy konszenzus arról, hogy a tagállami eltérések mellett az uniós normák meghatározása a jövedelem-elosztás szempontjai tekintetében a közeljövőben megkerülhetetlenné válik.

Az EU legtöbb tagállamában a szegénység által veszélyeztetett embereknek nagyobb valószínűséggel jelentősebb szennyeződés- és környezeti problémáknak vannak kitéve, a teljes lakosság átlagainál. Mint később egy speciális, regionális probléma (szeméttégetés kapcsán) látni fogjuk a **2000 és 2017 között az EU városi lakossága például kevésbé volt kitéve a részecskék légszennyezettségének**. Emellett viszont elmondható, hogy a szegényebb régiókban kiemelkedően magas a légszennyezettség által érintett lakóövezetek száma. Itt jó viszonyítási pont hazánk tekintetében a Központi Statisztikai Hivatal 2019-ben ötödszörré kiadott Környezeti helyzetkép című kiadványa, amelyben részletesen bemutatják a környezeti elemek helyzetét, a víz, a levegő, a föld és az élővilág statisztikai adatai mellett a környezetünk állapotát és

erőforrásait nagymértékben érintő, hulladékra és energiára vonatkozó információkat is.²³

A **légszennyezettség** esetében jól látható, hogy a leginkább érintett magyar városok többsége olyan régióban található, ami tartósan elmaradottnak tekinthető. *„2017-ben a vizsgált szennyezőanyagok közül a következő mérőállomásokon regisztrálták a legnagyobb levegőszennyezettségi értékeket: - Sajószentpéter, Sport utcában 2,5 mikron és az az alatti átmérőjű részecskékből, - Miskolc, Alföldi utcában 10 mikron és az az alatti átmérőjű részecskékből, - Mosonmagyaróvár, Gulyás Lajos utcában ózomból, - Miskolc, Lavotta utcában kén-dioxidból.”*

A KSH legfrissebb jelentésének adatai a **vízfogyasztásban** kialakult változások kapcsán is mutathatnak a deprimált rétegek fogyasztási szokásait befolyásoló tendenciákat. *„2000 és 2014 között az egy főre jutó éves közüzemi lakossági **vízfogyasztás csaknem 18 százalékkal csökkent**, ami a KSH szerint alapvetően három tényezőnek tudható be: **az emelkedő vízárnaknak; a csatornázott területeken a szintén jelentős közüzemi szennyvízelvezetési díjnak;** valamint az ezek hatására terjedő saját kutas vízellátás miatt. Hozzáteszik, 2015-től enyhe emelkedés következett be, valószínűleg az aszályos nyári időszakok miatt.”²⁴* Magyarországon ennél nehezebben kezelhető problémát jelent és feltehetően a szegényebb rétegeket jobban érintő probléma az **ivóvizek arzénos szennyezettsége**. Közismert, hogy uniós támogatás mellett is nagyon drága beruházásokkal lehet csak ezt az alapvető problémát megoldani. A kiadvány szerint Magyarország sokat fordít a szolgáltatott közüzemi ivóvíz arzénszintjének csökkentésére, de a legmagasabb mért értékek sok településen átlépik a fenti határértéket. A termelt ivóvíz arzéntartalma elsősorban a Dél-Alföldön, főleg az artézi vizekben meghaladja a 10,0 µg/literes európai küszöbértéket.

²³ <https://24.hu/belfold/2019/09/19/kornyezeti-helyzetkep-2018-magyarorszag-ksh/>

²⁴ <https://24.hu/belfold/2019/09/19/kornyezeti-helyzetkep-2018-magyarorszag-ksh/>

A szociológusok rendszeresen kísérletet tesznek annak meghatározására is, hogy az egyes elszegényedő fogyasztói csoportok milyen mértékig fedik át egymást gazdagabb szereplők szokásaival. Mindez a vizsgált probléma tekintetében azért fontos, hiszen a **legfontosabb zöld programok értelemszerűen a nagyobb fogyasztói erővel bíró társadalmi rétegeket célozzak, az ő ökológiai lábnyomukat akarják csökkenteni.** Ezek a többnyire feltételezéseken alapuló következtetések (TARKI) azt mutatják, hogy a fogyasztás szempontjából felső rétegbe tartozó két csoport szinte kizárólag csak egymással érintkezik. **Az alacsony fogyasztási színvonallal jellemezhető alsó három csoport - szegény munkások, szegény nyugdíjasok, underclass - esetében azon viszonylag jelentős átfedések tapasztalhatóak.**²⁵ Szinte minden környezetvédelmi szempontból kiemelkedő program érinti ezeket a rétegeket. Kiragadott példaként gondoljunk csak az idei nyár végén ismét meghirdetett „Ne vásárolj semmit! kampányra vagy akár a nyár végén lezárult „Műanyagmentes július” célcsoportjaira. A TARKI elemzése szerint még a világgazdasági válság előtt elmondható volt, hogy a legtöbb területen átlag alatti fogyasztás jellemzi azt a minta 13%-át kitevő csoportot, amelyen belül az átlagoshoz mérten körülbelül másfélszeres a szakmunkás végzettségűek, az aktívak és a 31-45 év közöttiek aránya. „A csoportot szegény munkásrétegnek neveztük el. Fogyasztás szempontjából a legfontosabb jellemzőjük, hogy már az élelmiszerek esetében is megszorításokat kell alkalmazniuk. **Az ide tartozó tipikus csoporttag minden bizonnyal napi kétszer étkezhet és ezek közül .az egyik szinte biztosan a meleg vacsora (60% esetében). Jobbára egyszerű és olcsó ételeket fogyasztanak, de ezen a területen is erősen korlátozni kell kiadásukat.** Az alapvető élelmiszer és ruhafogyasztás tekintetében ők fogyasztják a második

²⁵ http://old.tarki.hu/hu/research/gazdkult/fogyasztói_szegmentacio.pdf

---

legkevesebb mennyiséget. A lakásminőség szempontjából szintén jóval átlag alatti csoportról beszélhetünk.”²⁶

Amennyiben a minimálbér-emelésben érintett társadalmi rétegek helyzetét próbáljuk meghatározni, akkor a **fogyasztás-csökkentéssel és az ökológiai tudatosság-növeléssel kapcsolatos célkitűzések rájuk vonatkoztatható elvárásainak életszerűségét kell elsősorban értékelni.** Közismert tény, hogy például **hazánkban az eddig mérsékelten növekvő infláció ellenére az alacsony jövedelműek fogyasztói kosara nehezebb, aminek fő oka, hogy ezek a társadalmi rétegek költik jövedelmükből a legtöbbet élelmiszerre és a háztartási energiára.** Mind a két terület esetében feltételezhetjük, hogy az ökológiai terhelés erősebb lesz egy átlagos fogyasztónál. Magasabb lesz az aránya az olyan mezőgazdasági termékeknek, ami feltehetően nem vegyszermentes termesztésből származnak, adalékanyagokat tartalmaznak és általánosságban rosszabb a minőségük. **Ahogy az energiafogyasztás esetében is halmozottan hátrányos helyzettel szembesülhetünk, hiszen a deprimált társadalmi csoportoknak feltehetően rosszabb minőségű az otthona, szigetelés és fűtési/hűtési technológia tekintetében is.** *„A közepes és magasabb jövedelműek valamint az alacsonyabb jövedelműek, nyugdíjasok közötti markáns különbség, hogy az előbbieket jóval többet áldoznak kultúrára, színházra, koncertekre, szórakozásra, hazai és külföldi utazásokra, mint kevésbé szerencsés honfitársaik. A magasabb jövedelműek természetesen többet költenek műszaki cikkekre, vagy éppen autóvásárlásra. Az ő kosarukban sokkal kisebb szerephez jut az élelmiszer és a háztartási energia.”²⁷*

---

²⁶ uo.

²⁷ https://nepszava.hu/1040399_a-szegenyek-kosara-a-legnehezebb

---

Pár uniós indikátorral összeköthető példán illusztrálva az összefüggéseket a „*Ne vásárolj semmit*” kampány²⁸ háttérében meghúzódó elvárások is nehezebben érvényesülhetnek szegényebb csoportok esetében:

1. A vásárlások átlagosan 40%-a az előzetes vásárlási szándékoktól független, hirtelen ötlet és gyors döntés **alapján való impulzus vásárlás, amiben nagy szerepet játszanak az akciók és a boltok által bevetett marketing-trükkök.** A hazai felmérések emellett azt is mutatják, hogy a vásárlók 55%-a hagyatkozik a boltokban hozott gyors döntésekre.²⁹ – **A szegényebb társadalmi rétegekre feltételezhetően másként jellemző az előre tervezés,** ugyanis ők elsősorban túlélési stratégiákat fogalmaznak meg, ami minőségi fogyasztás alapvető elemeit se tartalmazhatja. Másrészt pedig minimális a lehetőségük tartalékok és megtakarítások felhalmozására, amivel lehetőségük nyílhatna fenntarthatóbb fogyasztási módszerek kialakítására.

2. A magyar lakosság és a vállalati szféra sem vett fel annyi hitelt 2008 óta, mint a tavalyi év egészében az MNB 2019-ben közzétett adatai szerint. A lakáshitelek új kihelyezése a tavalyelőttinél is nagyobb mértékben, 39%-kal, **a személyi kölcsönöké pedig 47%-kal nőtt 2017-ben.**³⁰ 2009 végén a magyar lakosság összes áruhitel-állománya megközelítőleg 90 milliárd forint volt, miközben a bankok által nyilvántartott késedelmes adósság visszafizetőik száma 2010 végére elérte a 900 ezer főt.³¹ – **A szegényebb rétegek hitelképessége elve rosszabb az átlagos fogyasztóknál. Mindez önmagában eredményezhetné azt is, hogy nem költenek olyan fogyasztási formákra, aminek környezeti terhelése**

---

²⁸ <https://tudatosvasarlo.hu/cikk/mirol-szol-ne-vasarolj-semmit-nap>

²⁹ http://www.gfk.com/imperia/md/content/gfk_hungaria/pdf/press_h/2010/press_2010_08_25_h.pdf

³⁰ <https://www.portfolio.hu/bank/20180202/tiz-eve-nem-latott-roham-a-magyar-bankoknal-275399>

³¹ <https://tudatosvasarlo.hu/cikk/mirol-szol-ne-vasarolj-semmit-nap>

kiemelkedően magas (pl. turizmus), azonban a hitelekhez való hozzáférés lehetőségét megközelíthetjük úgy is, hogy például az energetikai fejlesztések finanszírozhatósága az érintettek körében nem adott.

3. Többek között annak köszönhetően, hogy Európában átlagosan **minden hónapban veszünk egy új mobilt, világszerte évente 40 millió tonna elektronikus hulladék keletkezik**, aminek a megfelelő kezelése és újrahasznosítása egyáltalán nem megoldott.³² - Természetesen a leszakadó társadalmi rétegek esetében nem az idézett kutatásban szereplő dinamika jellemzi a vásárlási szokásokat. Bár a szociológusok a téma kapcsán joggal jegyzik meg, hogy a szegényebb rétegekben megjelenő kitörési szándék eredményezheti azt, hogy pont a túlfogyasztással kapcsolatos, demonstratív vásárlásokba hajszolják őket a társadalmi elvárások.

Politikai viták a jövedelem-újraelosztás környezeti hatásairól

A jövedelemelosztás központi újrendezését eddig elsősorban az ökológiai következményeket alig firtató tanulmányok kutatták, a fókusz a kutatásoknak baloldalon elsősorban az **igazságosság újraértelmezésére irányult**, ami egyértelmű csapdahelyzetet eredményezhet az ezen a területen magabiztosnak tűnő baloldali szereplők számára is. Az EP-választások és az új európai bizottsági elnök megválasztásának több hónapig tartó kampányidőszaka megmutatta, hogy milyen konfliktusos a minimálbér-emelés hatásainak politikai értékelése. Idén áprilisban az európai pártcsaládok által állított csúcsteljesítmény vitájában is felmerült a kérdés, ahol **Frans Timmermans, Bas Eickhout és a szélsőbaloldali Violeta Tomić egyaránt**

³² <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=612&ArticleID=6471&l=en&t=long>

támogatták a minimálbér bevezetését, aminek a holland bizottsági alelnök szerint minden országban a **helyi átlagbér 60 százalékának kellene lennie**.³³ Érdekesség, hogy a liberális Guy Verhofstadt is úgy foglalt állást, hogy „valamiféle minimális társadalombiztosítási szintnek kellene lennie” és a szociális politikát európai szintre kellene vinni.³⁴ **Ursula Von der Leyen leendő európai bizottsági elnök már többször is beszélt a minimálbér kérdéséről**, amiből kezd kirajzolódni, hogy milyen tervei lehetnek. Elnökjelölti meghallgatásán, júliusban arról beszélt, hogy minden embernek meg kell tudnia élni a fizetéséből, és **harcolni fog azért, hogy valamennyi uniós tagállam bevezesse a minimálbért**. Látható, hogy von der Leyen később már sokkal óvatosabban fogalmazott, hogy mindössze annyi mondott, hogy mindenhol legyen minimálbér, van ugyanis néhány tagállam, ahol nem határoznak meg legkisebb kötelező bért. *„Von der Leyen egyik beszédében hangsúlyozta, hogy a szociális piacgazdaságban minden embernek, aki teljes munkaidőben dolgozik, olyan minimálbért kell kapnia, amely tisztességes életet biztosít számára. Ehhez ki kell dolgozni egy keretrendszert, amely igazodik az (egyes tagországok) eltérő munkaerőpiacaihoz.* Von der Leyen tehát minden bizonnyal tisztában van azzal, hogy egy egységes (eurócentre megállapított, központi) **minimálbér káros lehetne az egyes tagországok számára**. Annál is inkább igaz lehet ez, mert az új bizottsági elnök hazájában már sikeresen levezényelte az ágazati minimálbér bevezetését.”³⁵

³³ „Dobrev Klára sajtótájékoztatóján jelezte, úgy képzei el az egységes minimálbért, hogy az európai minimálbér az átlagbér 60-70%-a lenne. Ugyan ezt többféleképpen lehetne értelmezni (az adott tagállami vagy az EU-átlag 60-70%-a?), de még a legenyhébb értelmezés szerint is számos tagállamban igen komoly béremelést kellene végrehajtani.” In: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20190905/ebbe-belerokkannank-pusztatitast-okozhatna-az-egyseges-minimalber-336337>

³⁴ <https://www.bruxinfor.hu/cikk/20190429-nagy-licitbe-ment-az-also-csucsjelolti-vita>

³⁵ <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20190905/ebbe-belerokkannank-pusztatitast-okozhatna-az-egyseges-minimalber-336337>

A portfólio.hu szeptemberi értékelése szerint, ha most megvalósulna, hogy a minimálbér az átlagbér 60-70%-a legyen, akkor hirtelen 210-250 ezer forintra kellene növelni a minimálbért. *„Ez több szempontból is komoly problémát jelentene: - **azonnal kiárazna több tízezer, de inkább több százezer alacsony képzettségű munkavállalót a munkaerő-piacról, akik munkanélkülivé válnának**, - a magyar (illetve alacsony termelékenységű) vállalatok közül igen sokan csődbe mennének, hiszen nem tudnák kitermelni a magasabb bérköltségeket (a jegybank egyik tanulmánya szerint a külföldi cégek még képesek, a magyarok nem képesek nagymértékű béremelésre), - miközben **összezsúszna a bérskála**, így nem csak a minimálbéreseket, hanem **minden munkavállalónak a bérét jelentősen emelni kellene a bérfeszültségek elkerülése érdekében.**”³⁶*

Hasonló problémákat vetett fel az Mfor számítása is, miszerint a jelenlegi a magyar 149 ezer forintos minimálbér a legutóbb regisztrált bruttó bér közel 41 százalékát teszi ki, vagyis amennyiben az EB elnökének javaslatát elfogadják, az minimum **46 százalékos minimálbér-emelést eredményezne idehaza.** *„A bruttó 149 ezer forintot 218 879-re kellene emelni, hogy megfeleljen a 60 százalékos kritériumnak. Ez azt jelenti, hogy 99 085 forint helyett 145 555 forintot vihetnének haza azok, akik a kötelezően adandó legkisebb bérért végzik a munkájukat. **Vagyis hirtelen majdnem 47 ezer forinttal több pénzből gazdálkodhatnának egy hónapban, ami érdemben járulhatna hozzá az életszínvonaluk emelkedéséhez.**”³⁷*

Baloldalon elsősorban ezeknek a vitáknak az összefoglalását adja Pogátsa Zoltán³⁸, aki rendszeresen idézi **Larry M. Bartels** kutatásait, mert az amerikai politikai rendszeren belüli eltérő gazdaságpolitikák sikerességét

---

³⁶ uo.

³⁷ <https://mfor.hu/cikkek/makro/johet-a-46-szazalekos-minimalber-emeles.html>

³⁸ Pogátsa Zoltán: Magyarország politikai gazdaságtana. Az északi-modell esélyei, Osiris Kiadó, 2016

illetően meghatározóak. Bartels összehasonlította a második világháború utáni **keynesiánus keresletnöveléssel, növekvő minimálberekkel** alulra újraelosztó demokrata párti elnökök gazdasági és társadalompolitikai sikerességét a piacpárti, az üzleti világhoz közeli és a minimálbért erodáló republikánus párti elnökök ciklusaival. *„Egyértelműen azt találta, hogy a demokraták átlagban jóval magasabb gazdasági növekedést értek el, mint a republikánusok. A szintén nagyon fontos **társadalmi egyenlőtlenségek pedig a demokraták időszakai alatt szinten maradtak, a republikánusok alatt viszont gyorsan nőttek.** És mivel a republikánusok többet voltak kormányon, mint a demokraták, így jöhettek létre az Egyesült Államokra jellemző elképesztő társadalmi egyenlőtlenségek. Bartels tehát hasonló következtetésre jutott, mint Piketty: újraelosztás nélkül a kapitalizmus alapjellegzetessége a társadalmi egyenlőtlenségek növekedése.(...) Egyvalamit azonban biztosan tudhatunk az Európai Unió vonatkozásában. **A minimálbér Nyugat-Európában 10-13 €, a keleti tagállamokban 2-3 €. Több nyugat- európai országban (Ausztria, Németország, skandináv országok) minimálbér helyett ágazati bérminimum volt.** Ezek közül Németországban csak nemrég került bevezetésre az egységes központi minimálbér, a piacpárti közgazdászok munkaerő- piaci drámát jósoló előrejelzései ellenére a foglalkoztatás emelkedése mellett! A központi adminisztratív minimálbérrel rendelkező országok azonban szintén jóléti államok, ahol differenciált ágazati bérkűszöb van érvényben, melyet a munkaadók és a munkavállalók közösen állapítanak meg. Ez még a minimálbérnél is jobb rendszer, mert széles szakszervezeti tagságra és magas kollektív lefedettségre alapozva az egyes iparágak eltérő termelékenységű szintjei szerinti differenciálásra ad lehetőséget. Ezek az ágazati bérminimumok általában még a 9-13 eurós határnál is magasabbak!” Ezek a **diskurzusok tehát csak minimálisan emelték be eddig a bérminimumokról szóló viták szempontjai közé a fogyasztás környezeti terhelésének problémáját.** A szegénységben*

élő roma közösségek kitörési lehetőségeinek vizsgálata ezekben a kutatásokban visszatérő szempont, ahol az alacsony minimálbér, a megszűnőben lévő szociálpolitikai transzferek korlátozzák az érintett közösségek életmód-változtatási formáit, de ennek sincs még ökológiailag érzékeny társadalompolitikai értékelése.

Az igazságos elosztásról szóló disputákhoz tartoznak azok a **legfrissebb kutatások, amiben azt vizsgálják, hogy az éves nettó minimálbér -a vásárlóerőt is figyelembe véve- mennyi áru és szolgáltatás megvásárlására ad lehetőséget** Magyarországon és a többi uniós tagállamban. Mindennek ökológiai jelentőségét a korábbiakban már több példán is szemléltettük. A G7 által publikált adatsorok ilyen tekintetben se okoznak meglepetést, hiszen az Eurofound és az Eurostat erre a célra számolt, valóságban nem létező valutája (PPS) régióinkban pont az életmódváltás lehetőségének jelentős korlátait mutatják. *„Mivel Magyarország a sor végétől számítva csak a harmadik helyen áll 2019-ben, ez azt jelenti, hogy a luxemburgi minimálbéren élőkhez képest a magyar dolgozó keresetének valós, boltban elkölthető értéke annak körülbelül 35-40 százaléka. A közepes szinttől (amely minden bizonnyal jóval a nyugat-európai átlag alatt van) is körülbelül 15-20 százalékkal marad el a magyar minimálbér vásárlóértéke. Tíz évvel ezelőtt Luxemburghoz képest körülbelül 20 százalékon állhattunk, és a mediántól még 20-25 százalékkal lehattunk lemaradva. Ez arra utal, hogy a magyar minimálbér valós értéke közelít ugyan az uniós átlaghoz, de borzasztó lassan, egy évtized alatt is csak pár százalékkal. A magyar minimálbér még mindig nagyon alacsony, és valószínű, hogy továbbra is csak Romániában, illetve Bulgáriában élnek szegényebben a minimálbéren lévők.”*³⁹

---

³⁹ <https://g7.hu/elet/20190610/hiaba-emelik-a-magyar-minimalbert-a-boltban-elkoltheto-erteke-alig-no/>

Jobboldalon a minimálbérhez köthető viták ökológiai következményei az utóbbi évben sokkal hangsúlyosabban kerülnek elő, még akkor is, ha ez a politikai oldal, a probléma tárgyalásába csak megkésve kapcsolódott be. **A vitát Fülöp Sándor, volt zöld ombudsman által írt tanulmány váltotta ki 2018 végén.** Az elismert nemzetközi jogász, **Társadalmi igazságtalanság és fenntarthatatlan fejlődés című, Ellensúly folyóiratban megjelent tanulmányában** amellet érvel, hogy az ENSZ 2015-ben elfogadott Fenntartható fejlődés célkitűzései (SDG) igyekszik a gazdasági és nem is a környezeti tényezőből, hanem a fogalom harmadik eleméből, a szociális követelmények biztosításából kiindul.⁴⁰ Azaz a fenntartható fejlődés fogalmának fejlődése során a szerző szerint eljutottunk arra a következtetésre, hogy a társadalmi igazságosság a fenntartható fejlődés megvalósításának legfontosabb feltétele. *„Az SDG kiindulópontja tehát az, hogy **az emberiség elsődleges feladata a szegénység és a nélkülözés felszámolása, egészséges élelmiszerek, ivóvíz, higiénia biztosítása, az emberi tehetség kibontakoztatása és az esélyegyenlőség megteremtése, főként a nők érvényesülési lehetőségeinek legalábbis kiegyenlítése révén.**[6] Mindezt viszont csak a környezeti és a gazdasági célokkal együtt érhetjük el: gondoskodnunk kell a környezetünk megóvásáról, illetőleg az immár helyrehozhatatlanul megrongálódott **nagy természeti rendszerekhez való alkalmazkodásról, továbbá olyan fogyasztási szokásokat és termelési gyakorlatot kell meghonosítanunk, amelyek ezeket a célokat szolgálják. (...)A városi és vidéki környezetszennyezés, valamint az ezzel járó igazságtalanságok mérséklése tehát alapvető strukturális változtatásokat igényelne.** Ehhez képest a településrendezés terén a fenntarthatóság képviselői még Európában és Észak-Amerikában is csak időleges és csekély eredményeket képesek*

⁴⁰ Az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésének 70/1. határozata: Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015). Büszkéek lehetünk rá, hogy az SDG-dokumentum előkészítését a közgyűlés felkérése alapján jórészt a magyar ENSZ-nagykövet, Kőrösi Csaba végezte a nemzetközileg elismert rendszertudós, Zlinszky János közreműködésével.

*elérni a tervezésben aránytalanul nagy befolyással bíró beruházói érdekekkel szemben. A szociális pillért tekintve pedig a településrendezés sok esetben inkább bebetonozza az egyenlőségeket: elkülöníti, stigmatizálja a szegényebb negyedeket, erődítményszerűvé alakítja a gazdag területeket, igazságtalanul osztja el a zöldfelületeket, a rekreációs és közösségi közlekedési lehetőségeket, és számos egyéb hasonló, sajnos hosszabb távon is érvényesülő következménnyel jár.”⁴¹ Az elemzés elején említett több környezetszennyezéssel kapcsolatos társadalmi hátrány esetében hívja fel a figyelmet arra, hogy a jövedelemelosztással kapcsolatos **reformok jogi kikényszerítése is nehezen halad az EU-ban**. Az Európai Bíróságnak számos olyan ítélete van, amely a szennyezett európai nagyvárosok esetében a kötelező levegőminőségi tervek elégtelenségét állapítja meg.⁴² Még a leggazdagabb városokban sem tudják az egyfelől **rendkívül költséges, másfelől alapvető életmódbeli változásokat igénylő programokat komolyan fontolóra venni, úgy, hogy azokból belátható időn belül tényleges változás szülessen**. A tömegközlekedés nemcsak fejlesztésre szorul, hanem adminisztratív intézkedésekkel (például forgalomkorlátozás, dugódíj) ki kellene szorítani a konkurens, fenntarthatatlan közlekedési módokat.*

Fülöp tanulmányára 2019-ben **Bartus Gábor reagált, aki az NFFT főtitkáraként olyan indikátorok elemzésével foglalkozik a BME-n** (volt Fidesz-alapítóként), **amely közelebb vihet annak megértéséhez**, hogy a bérnövekmény fogyasztói hatásai mekkora környezetterheléssel járhatnak a későbbiekben. Bartus egy nem nyilvános közösségi posztjában a következő kérdésekkel szólította meg Fülöpöt: *„Számomra pont a legérdekesebb dilemmák felvetése maradt ki a cikkből: - a fenntarthatóság és a fejlődés közötti trade-off problémája (a hivatkozott*

⁴¹ <https://ellensuly.hu/fooldal/tarsadalmi-igazsagtalansag>

⁴² C-237/07 (Janacek-ügy); C-404/13 (Client Earth ügy); C-488/2015 (hasonló ügy Bulgáriával szemben).

ENSZ célok is fejlődés-hangsúlyosak), - ha az egyenlőtlenségek csökkentése a szegények gazdagokhoz való felzárkózásával történik, ahogy ez a történelemben eddig általában szokott, akkor ez változatlan technológiák mellett hogyan fér bele a Föld ökológiai korlátai közé, illetve milyen léptékű technológiaváltozásra lenne szükség, hogy mégis korlátokon belül legyünk? - ha a gazdagoktól akarunk átcsoportosítani (erővel elvenni), ez általában a társadalmi rend megbontása mellett szokott történni (pl. kommunizmus), de a társadalmi rend megbontása esetén a természet rendje (környezeti fenntarthatóság) érvényesíthető lehet-e? - a jövedelmi nivellálás nem a fogyasztásnak fog-e kedvezni a megtakarításokkal, azaz a jövőbe való befektetésekkel szemben (ami a fenntarthatóság alapja)?”⁴³

Az európai zöld pártok és civilek hozzáállása nagyon ambivalens az európai szinten általános minimálbér-növelés problémájához. Elsősorban egyre türelmetlenebbnek tűnnek azok az NGO-k, akik az egyes hátrányos társadalmi helyzetből fakadó radikális környezetszennyezésekkel kapcsolatos problémákkal foglalkoznak. Jól mutatja ezeket a feszültségeket a **Levegő Munkacsoport** akciója 2017-ből, amikor egy nagyban átgondolatlan kampányba kezdett a szervezet. **A decemberi szmog-szezon idején egyszerűen nem vették tekintetbe a hulladékokat fűtő társadalmi csoportok szociális helyzetét és rendőri fellépést követelt az ilyen gyakorlat megakadályozására.** A szervezet szociális tompaságát és kommunikációs alapproblémáit jól jelzi, hogy még februárban se revideálták az álláspontjukat.⁴⁴

„Magyarországon a hulladékok nyílt téri vagy háztartási tüzelőberendezésben történő égetése több mint 15 éve jogszabályilag tilos. A kezeletlen fa és a papír kivételével tilos minden hulladék elégetése. (...) Az ilyen anyagokból felszabaduló mérgek nem csak azokat

⁴³ <https://www.facebook.com/gabor.bartus.39>

⁴⁴ http://levegomunkacsoport.blog.hu/2017/01/24/csak_a_szegenyek_szennyeznek

---

mérgezik, akik a tűzre teszik. Éppen ezért 500 ezer forintig terjedő bírsággal, vagy a Btk. 248.§-a alapján 5 évig terjedő szabadságvesztéssel is sújtható az a személy, aki ilyen anyagokat éget el. Sokszor az ismerethiány is oka annak, hogy mégis tűzre kerülnek ezek az anyagok.”⁴⁵

Amennyiben az uniós szinten a következő években állandó napirenddé válik a minimálbér célkitűzése akkor a populista vezetésű jobboldali tagországok és az **autoriter rezsimek vezető olyan egyedi megoldásokat mutathatnak fel saját közpolitikai teljesítményükből, ami eddig nem feltétlenül volt meghatározó indikátor egy ilyen típusú változás hatásainak megismerésére.** A Fidesz-kormány által bevezetett és a baloldali és liberális politikai szereplők által bírált közmunkaprogram is ilyen kommunikációs tekintetében meghatározó reakció lehet az erősödő EU-s törekvésekkel szembeni alternatívák erősítésére. A közmunkaprogram indulásakor általános kritikával fogadták a munkavállalók piaci visszatérés lehetőségével 2010 után még alig kecsegtető állami és részben uniós forrásból finanszírozott programját. A frissen parlamentbe jutott LMP szakpolitikusa, Kaufer Virág bejárta az Út a munkába program által koordinált helyi közösségek egy-egy mintaprojektjét, a háttérbeszélgetéseken már akkor rendszeresen jelezte, hogy a méltatlan foglalkoztatási formák elterjedése mellett érdemes megfigyelni, hogy **a lokális termelésbe bekapcsolt közösségek ökológiailag magas minőségű termékek előállításához járultak hozzá munkájukkal.** Kaufer Virág jelenleg a Greenpeace regionális igazgatója és azok közé a volt országgyűlési képviselők közé tartozik, akik maguk adták vissza mandátumukat, arra hivatkozva, hogy nem tudják esküjüknek megfelelő módon ellátni a munkáját.⁴⁶ **Kaufer megfigyelése arról szólt, hogy a közmunkaprogram által foglalkoztatott szegényebb társadalmi**

---

⁴⁵ https://www.levego.hu/sites/default/files/kiadvanyok/egetesszoroanyag_2014_web_0.pdf

⁴⁶Kaufer Virág a Fidesz közmunka programjáról - <https://www.youtube.com/watch?v=Q9FAKwRj6iQ>

csoportok olyan mezőgazdasági tevékenységekbe kapcsolódhattak be, ami vegyszermentes és a helyi piacokon -az államigazgatás által fenntartott intézmények stabil megrendeléseivel-, napjainkban is önfenntartóak lehetnek. A kormánypártok olyan foglalkoztatási környezetben is mintaértékűként tüntethetik fel ezt a közpolitikai teljesítményt, ami a jelenlegi uniós elvárások között is best practice jelentőségű lehet.

Amennyiben a következő uniós költségvetési ciklus forráselosztásában a környezetvédelmi szempontok a tervekhez idomulva meghatározóbbak lesznek, akkor például Járóka Livia által megálmodott (napjainkban nem túl sikeres) Európai Roma Stratégiában is megszorodhatnak az olyan hivatkozások, ami a Kaufer-féle felismerés eredményeit támasztják alá.

Összegzés

Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság frissen megválasztott elnöke nyitóbeszédében külön pontként kitért az európai minimálbér kérdésére. Az egyenlő munkáért egyenlő bért elvet ő szektorálisan és regionálisan szeretné érvényesíteni, amit részleteiben – közelmúltbeli nyilatkozatai alapján – (az öt évre szóló) terminusának az első 100 napjában fognak tüzetesen vizsgálni. Jelenleg részletek nem ismeretesek a program ezen részéről, azonban elképzelések fogalmazódtak meg, amelyek a sajtóhírekben – sok esetben – határozott programelemként jelennek meg. A legáltalánosabb ilyen megfontolás, hogy a nemzeti átlag- vagy mediánbérekhez kellene igazítani a minimálbér szintjét, azonban érdemes hangsúlyozni, hogy ez alapvetően nem az uniós minimálbér keresztül történő bérfelzárkózást/bérkiegyenlítődést jelentene. Bérkonvergencia - az uniós átlaghoz való felzárkózás folyamata - a reálgazdasági konvergencia folyamánként világos kivehető a közelmúltban és a jelenben, elsősorban a szegényebb tagországokban, amely már önmagában segíti a lehetséges negatív következmények hatásainak mérséklését.

Nagyon a sok nyitott kérdés - elsősorban gazdasági realitás és politikai szándék összhangját illetően - és a nehézség is az uniós egységes minimálbér szabályozás mikéntjét és szintjét tekintve. A nemzeti minimálbér-szabályozások és a minimálbér szintje, valamint a béreloszlásban elfoglalt helyzete, valamint a minimálbér és a létminimum egymáshoz képesti pozíciója nagyon heterogén képet mutat az uniós tagországokban, amely egy értelmes és konszenzusos uniós minimálbér javaslat bevezetését már önmagában nagyon megnehezítheti.

Realitása egy olyan nemzetállami viszonyokhoz igazodó, és országról országra eltérő szintet jelentő minimálbér-szabályozásnak van, amely valamilyen kiemelten fontos bérmutató arányában határozza meg a minimálbért. Ugyanakkor, a létminimum közel van a minimálbérhez a szegényebb országokban, így kiegészülhetne egy egységes nominális összeggel, amely egy létminimumot meghaladó minimálbér jelenteni ezekben az államokban.

Mindenképpen célszerű összehangolni az európai munkaerőpiaci politikákat, illetve az ezeket támogató uniós források volumenét és célcsoportját. Továbbá, figyelembe kell venni az endogén módon, hosszú folyamat eredményeként kialakult társadalmi érdekegyeztetési mechanizmusok nemzetállami sajátosságait. Kompenzálni kell a potenciálisan vesztes csoportokat, részben központi uniós forrásból, illetve nemzetállami szinten is, és ezt esetleg kiegészíteni rugalmasságot támogató mechanizmussal (lefelé eltérített regionális differenciált minimálbér).

Az is kérdéses, hogy a gazdagabb tagállamok részéről van-e valós (politikai)szándék/gazdasági érkazonosság, hogy az uniós költségvetést tovább növeljék vagy azon belül átcsoportosítást hajtsanak végre, hogy a

---

potenciális vesztes társadalmi csoportokat kárpótolják. A nagy európai cégek, amelyek a termelési láncukat a komparatív előnyök mentén igyekeznek működtetni világ- és Európa szerte, vélhetően nem fogják támogatni az új szabályozást, ami ellen a világgazdasági versenyben való lemaradással fognak érvelni. A gazdasági szereplők averzióját az új szabályozással szemben az is növelni fogja, hogy kiszámíthatatlanná válnak a hatások iránya és volumene, amennyiben érdemi effektív minimálbér-emelés következne be.